

Återrapportering 2016

Västra Götaland 2020
Strategi för tillväxt och utveckling
i Västra Götaland
2014-2020

Sammanfattning

Åtterrapporeringen avser att ge en samlad bild av utvecklingen inom strategin Västra Götaland 2020 (VG2020) för år 2016. Rapporten har tagits fram till beredningen för hållbar utveckling (BHU) av Västra Götalandsregionens koncernavdelning data och analys i samverkan med koncernstab regional utveckling och koncernavdelning kultur. BHU har det formella ansvaret för strategin och ansvarar för att genomförandet följs upp och utvärderas. Rapporten har avgränsats till att i första hand lyfta fram de utvecklingsinsatser som Västra Götalandsregionen¹ och/eller kommunerna i Västra Götaland genom kommunalförbunden, inklusive Business Region Göteborg, medfinansierat, genomfört och tagit beslut om 2016. Från 2016 ingår även de insatser som medfinansieras av EUs strukturfonder². Sammanlagt ingår 440 insatser³ som har kategoriserats som direkt kopplade till någon av de 32 prioriterade frågorna. De beslutade insatserna som ingår har en total volym på cirka 3 270 miljoner kronor⁴. I åtterrapporeringen lyfts även fram det som genomförts inom ramen för de fem så kallade rekommendationer som BHU ställde sig bakom i juni 2015 respektive april 2016.

Sammanfattande analys

Det prioriterade området **Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande** handlar om att skapa bättre förutsättningar för ett växande näringsliv som skapar nya jobb i Västra Götaland. Här ingår även insatser för att utveckla människors kreativitet och entreprenöriella förmåga, vilket kan bidra till förnyelse inom såväl privat som offentlig sektor. Två tredjedelar av unga vuxna (18-30 år) i Västra Götaland uppger att de kan tänka sig att starta företag, vilket är i nivå med rikssnittet. Andelen har minskat sedan 2012.⁵ Nyföretagandet har trendmässigt ökat de senaste 10 åren. Utvecklingen de senaste åren har dock inte varit i den takt som krävs för att nå det ambitiösa målet 95 000 företag under perioden 2014-2020. Tillväxten i etablerade företag är god. Antalet tillväxtföretag i Västra Götaland har, enligt Dagens industris gasellundersökning, legat på rekordnivåer de senaste tre åren. Sysselsättningsökningen i samtliga små och medelstora företag är något högre i Västra Götaland än i riket. Andelen av företagen som är kvinnor ökar något, men ligger på en låg nivå – 28 procent.

Inom området pågår omfattande aktiviteter på regional och lokal nivå. I förra årets uppföljning av VG2020 lyftes behovet av att se över arbets sätt och målgrupper inom satsningar på nyföretagande till följd av den stora flyktingströmmen som kulminerade 2015. Att starta företag kan för vissa nyanlända vara ett alternativ till anställning för att komma in på arbetsmarknaden. För närvarande pågår en satsning för att sprida nyföretagarrådsgivningen till samtliga delregioner och orter med bostadsområden med en hög andel utrikes födda invånare. Ett annat område som det finns skäl att vara extra uppmärksam på är den accelererande digitaliseringen. Här krävs nya insatser som bidrar till att de små och medelstora företagen bättre tar tillvara på de möjligheter som digitaliseringen skapar.

Området **Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden** är högt prioriterat. Satsningarna på styrkeområden har av BHU lyfts fram som ett fem områden där vi bör kraftsamla ytterligare genom ökad samverkan mellan regionen, kommunerna och andra utvecklingsaktörer. Det är en bit kvar till de kvantitativa målen i VG2020. Satsningar på forskning och utveckling i förhållande till BRP (bruttoregionprodukt) har ökat från 4,0 till 4,2 procent mellan 2013 och 2015, men för att nå

---

¹ Inom Västra Götalandsregionen avgränsas insatserna till de som medfinansierats av nämnderna för regionutveckling, kultur, miljö och kollektivtrafik samt kommittéerna för rättighetsfrågor och folkhälsa.

² Interreg Sverige-Norge och Interreg Östersjön saknas.

³ Antal insatser inom ramen för kulturområdet saknas, men ingår i volym om medel.

⁴ Utöver detta har även medel till folkbildning/utbildning beslutats till en volym på 265 miljoner kronor. Likaså även medel till Västtrafik på 4 165 miljoner kronor.

⁵ Nedgången bör tolkas med viss försiktighet p.g.a. statistisk osäkerhet.

målet på 5 procent år 2020 krävs en ännu snabbare ökningstakt. Stora pågående och förväntade FoU-satsningar inom framför allt fordonsindustrin kan bidra till måluppfyllelsen. Målen om lärosätenas nationella och internationella attraktivitet för studenter ligger en bra bit från uppsatta mål.

Sammantaget görs omfattande satsningar inom det prioriterade området. Västra Götaland ligger långt framme genom ett väl utvecklat och internationellt uppmärksammat system med Science Parks och andra forsknings- och innovationsmiljöer. Trots en svag måluppfyllelse bedöms intentionerna i VG2020 uppfyllas inom de flesta frågor. Ett undantag är inom den prioriterade frågan *attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden*. De insatser som görs är främst riktade mot forskare, ytterligare insatser krävs om intentionerna om att attrahera studenter ska uppnås. Den samordnade strategi som efterfrågas i VG2020 har ännu inte realiserats.

Området ***Bryta utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv*** har fått stor uppmärksamhet under 2016. Tre av BHU:s fem rekommendationer anknyter till området och det prioriterade området lyfts särskilt fram som ett fokusområde i Västra Götalandsregionens budget.

De stora antalet asylsökande som kulminerade 2015 har medfört att insatserna inom detta område har fått ett stort fokus på integration av nyanlända. Inom integrationsområdet har det därför under 2016 initierats många insatser. Detta kan ha medfört att vissa andra prioriterade frågor inom området har fått stå tillbaka. I VG2020 ligger inom detta område fokus på satsningar riktade mot barn och unga. En prioriterad fråga är att *skapa goda möjligheter för unga till praktik, ferieplatser, mentorer*. Här har framsteg gjorts genom utvecklandet av praktikplatsen.se. När det gäller ferieplatser och mentorer behövs nya satsningar för att nå intention i VG2020. Inom den prioriterade frågan *främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom* lyfts behovet av ökade möjligheter frivilligarbete. Även här behövs bedöms det behövas ytterligare satsningar för att uppnå intentionen i VG2020.

Inom området ***Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft*** är fokus på hur invånarnas kompetens utvecklas, synliggörs och används på arbetsmarknaden. Även detta område har prioriterats högt. Två av BHU:s fem rekommendationer anknyter till området. Målen för området är att fler ska ha eftergymnasial utbildning, fler ska slutföra gymnasieutbildning och matchningen på arbetsmarknaden ska förbättras. Det finns inte mycket som tyder på att målen kommer att uppfyllas om utvecklingen fortsätter som idag. Andelen som påbörjat eftergymnasial utbildning tre år efter gymnasiet har inte ökat de senaste åren. Andelen som inte avslutar en gymnasieutbildning ligger kvar på drygt 10 %. Tillgänglig statistik tyder på att matchningen på arbetsmarknaden försämras.

Inom den prioriterade frågan *arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar* har många insatser påbörjats under året. En handlingsplan för fullföljda studier har antagits. Även inom frågan *förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering* pågår många aktiviteter. Validering Väst, som är en regiongemensam stödfunktion för validering, är unikt i landet och ses på många håll som en förebild. Ett verktyg för studie- och yrkesvägledare i Västra Götaland, syvonline.se, är under utveckling.

Sammantaget finns det stora utmaningar inom det prioriterade området. Matchningen på arbetsmarknaden ökar och allt fler unga avslutar grundskolan utan fullständiga betyg. Här finns tveklöst behov av insatser. Att fler unga genomgår grund- och gymnasieskolan med fullständiga betyg är särskilt prioriterat. Eftersom skolresultat i hög utsträckning påverkas av socioekonomiska förhållanden, bostads- och skolsegregation och migration är detta inte en fråga som kan lösas enbart inom skolväsendet, utan kräver en kraftsamling inom flera samhällsområden.

Området ***Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet*** omfattar satsningar inom transportinfrastruktur, kollektivtrafik och bredband för att ge invånarna bättre förutsättningar att ta tillvara Västra Götalands samlade utbud av arbete, utbildning, kultur m.m. Flera av målen inom området bedöms ha goda förutsättningar att uppnås. Kollektivtrafikens marknadsandel, kundnöjdheten och andel förnybar energi ökar. Kollektivtrafikens totala energianvändning minskar dock inte. Andel hushåll med tillgång till snabb bredbandsuppkoppling ökar i snabb takt. Regionförstoringen fortsätter. Till följd av ökade pendlingsströmmar har nu Trollhättans och Göteborgs lokala arbetsmarknader blivit en gemensam arbetsmarknad enligt SCB:s statistiska definition.

Inom den prioriterade den nationella infrastrukturplanen har flera viktiga åtgärder påbörjats och avslutats. Nya Marieholmsbron är invigd vilket innebär att pålitligheten för järnvägstransporter till Göteborgs hamn har förbättrats markant. Under 2016 invigdes även en motorvägssträcka på Rv40 förbi Ulricehamn. Inom det Västsvenska paketet har busskörfält mot Kungälv byggts på E6 och nedsänkning av E45 förbi Gullbergsvass påbörjats. Även ett antal åtgärder för Västra stambanan påbörjats.

Ett nytt trafikförsörjningsprogram antogs under 2016. Det övergripande målet är att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Under 2016 beslutade Västra Götalandsregionen att förlänga den förstärkta tågtrafiken mellan Trollhättan och Halden via Ed till 2019. Arbetet med pris- och sortimentsstrategin har fokuserat på att göra det enklare för resenären, att göra systemet mer enhetligt och utveckla möjligheten till digital försäljning.

Bredbandsutbyggnaden har fortsatt enligt plan under 2016. Drygt 15 miljoner kr i bredbandsstöd har beviljats för utbyggnad av fiber på landsbygd i Västra Götaland.

I processen att utveckla *en regional framtidsbild* samarbetar Västra Götalandsregionen och kommunalförbunden genom utrednings- och personella resurser. Göteborgsregionens kommunalförbund har sedan länge en organisation och plan för fysisk planering. Skaraborgs kommunalförbund har det 2016 tagits fram en regional strukturbild. I de övriga två kommunalförbunden planeras för ett motsvarande arbete.

Sammantaget bedöms insatserna inom det prioriterade området *Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet* följa intentionerna i VG2020. De flesta målen har goda förutsättningar att uppnås. Satsningarna på järnväg har dock inte realiserats enligt den regionala planen, detta på grund av brist på motfinansiering från Trafikverket.

Inom de prioriterade områdena ***Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan*** och ***Ansvarsfull och hållbar konsumtion*** krävs omfattande satsningar för att nå miljömålen. Områdena är högt prioriterade och en av BHU:s fem rekommendationer är att vi behöver kraftsamla i omställningen från fossil till förnybar energi. Utvecklingen i Sverige och Västra Götaland går åt rätt håll. De svenska utsläppen av växthusgaser är bland de lägsta i OECD både mätt per invånare och i förhållande till värdet av produktionen. Utsläppen minskar trendmässigt sedan 2003 och med mer än en 20 procent mellan 2000 och 2014. Från 2010 minskar också utsläppen från transportsektorn. Utvecklingen i Västra Götaland är sämre än i riket i stort, men detta förklaras helt av utsläppen från raffinaderierna. Utsläpp som orsakas av konsumtion har i Sverige haft en svagt nedåtgående trend de senaste åren, men här saknas regional statistik.

I slutet av 2016 gick en handlingsplan för hur målen i klimatstrategin ska uppnås ut på remiss. Handlingsplanen, Strategiska vägval, har tagits fram av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsens i en omfattande dialogprocess med näringsliv, akademien och offentliga sektorn. Förslaget består av tolv satsningar inom fyra fokusområden; hållbara transporter, klimatsmart och hälsosam mat,

förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster, samt sunda och klimatsmarta bostäder. Även om arbetet behöver intensifieras ytterligare för att nå målen är den samlade bedömningen att satsningarna och planerna inom området i stort följer intentionerna i VG2020. En prioriterad fråga som bedöms behöva ytterligare uppmärksamhet är hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad och land.

Inom det prioriterade området **En ledande kulturregion med fokus på delaktighet** är fokus på att vidga deltagandet och gynna nyskapande i kulturlivet. Målutfallen om ökat deltagande i föreningslivet samt om Västra Götalands attraktivitet bland unga ligger kvar på samma nivå som de senaste åren.

För att gynna nyskapande är såväl aktörer inom det fria kulturlivet som de större kulturinstitutionerna centrala. Kulturinstitutionerna förnyar kontinuerligt arbetsmetoder för att vidga deltagandet i kulturlivet. Ett exempel på hur bredd och spets kan förenas är Göteborgs Symfonikers engagemang i den musikpedagogiska metoden El Sistema. GöteborgsOperan och Röda Korset har etablerat en internationell kör med människor från 19 länder. Kultur i Väst arrangerade en internationell konferens om publikutveckling under 2016.

Civilsamhället är en viktig arena för ökad delaktighet i samhället och Västra Götalandsregionen har under året haft särskilda utlysningar av projekt för att välkomna flyktingar med kultur. Kultur i Väst stöder utvecklingen av lokala arrangörer inom föreningslivet i hela Västra Götaland. Västarvet samverkar kontinuerligt med civilsamhället, däribland inom projektet Industrimuseum Västra Götaland. Västarvet arrangerade under 2016 så kallade Arenadagar i Dals Ed och Svenljunga/Tranemo.

Ytterligare ett exempel på fokus på delaktighet är Västra Götalandsregionens satsning på samverkansplattform för interkulturell dialog. Västra Götalandsregionens representerar Sverige i EU-kommissionens expertgrupp för interkulturell dialog.

Sammantaget bedöms insatserna inom området i stort följa intentionerna i VG2020. Ytterligare insatser för vidgat deltagande bör fortsatt prioriteras.

Inom det prioriterade området **Ökat utbyte med omvärlden** ingår frågor som nationell och internationell närvaro och påverkan, stärkt besöksnäring, ökad integration med Norge och ökade företagsetableringar. Ett mål för området är att Västra Götaland ska vara Skandinavien mest besökta region. Antalet gästnätter ökar trendmässigt, men Stockholms län har fortfarande betydligt fler gästnätter.

Under 2016 togs en ny påverkansagenda fram som är gemensam för Västra Götaland och kommunerna - Agenda VG. Prioriterade frågor är sammanhållningspolitiken, upprustning av regionala järnvägar samt lokalisering av myndigheter till Västra Götaland.

För att stärka besöksnäringen har en omfattande utveckling av Turistrådet Västsveriges verksamhet pågått under de senaste tre åren. Betoning ligger nu på samverkan med besöksnäringens samtliga aktörer och utvecklingen av en hållbar besöksnäring. För att ytterligare stärka den positiva utvecklingen inom besöksnäringen har flera större projekt inom den turistiska infrastrukturen och samarbeten i Västra Götaland fortsatt.

Arbetet med ökad integration med Norge har tyngdpunkten på att förstärka det strategiska Göteborg-Oslosamarbetet. Ett resultat av detta samarbete och samarbetet inom den Skandinaviska Arenan är genomförandet av OECD:s s.k. territorial review för området Köpenhamn-Oslo som

påbörjades 2016. Studien som blir klar i slutet av 2017 kommer att studera styrkor och svagheter och analysera potentialen i en ökad integration.

Inom området ingår även den prioriterade frågan att *locka attrahera investeringar och nyetableringar till Västra Götaland*. Även om det pågår flera lokala och delregionala insatser inom detta område, behövs det en mer samordnad strategi för nå intentionerna i VG2020.

Inledning

Denna återrapportering avser att ge en samlad bild av utvecklingen inom strategin Västra Götaland 2020 (VG2020) för år 2016. Rapporten har tagits fram till beredningen för hållbar utveckling (BHU) av Västra Götalandsregionens koncernavdelning data och analys i samverkan med koncernstab regional utveckling och koncernavdelning kultur. BHU har det formella ansvaret för strategin och ansvarar för att genomförandet följs upp och utvärderas. En fördjupad uppföljning av strategin görs i en halvtidsutvärdering under 2017.

Syftet med VG2020 är att ytterligare stärka Västra Götaland som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion för kvinnor och män och är ett verktyg för att genomföra Vision Västra Götaland – Det goda livet. VG2020 är den gemensamma vägvisaren, och ett styrdokument, för hela Västra Götalands utveckling mellan åren 2014 – 2020. Den riktar sig till alla som arbetar med insatser för tillväxt och utveckling i Västra Götaland; kommuner, lärosäten, Science parks, länsstyrelsen, föreningsliv med flera. VG2020 har tagits fram med grund i det uppdrag riksdag och regering gett Västra Götalandsregionen att driva det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.

Det övergripande målet för strategin är att **invånarna i Västra Götaland ska ha bästa möjliga förutsättningar att utvecklas**. För varje område har ett inriktningsmål satts upp. För de 32 prioriterade frågorna finns ytterligare ett eller flera mål per fråga samt att det finns en stark koppling till EU:s strategi för tillväxt, Europa 2020. I bilaga 1 återfinns en sammanställning över strategins fyra teman, nio områden och 32 prioriterade frågor.

Avgränsningar

Rapporten har avgränsats till att i första hand lyfta fram de utvecklingsinsatser som Västra Götalandsregionen⁶ och/eller kommunerna i Västra Götaland genom kommunalförbunden, inklusive Business Region Göteborg, medfinansierat, genomfört och tagit beslut om 2016. I 2016 års rapport ingår även insatser som beslutats inom ramen för EUs strukturfonder. En sammanställning av antal insatser och total omslutning i medel fördelat på prioriterade områden under perioden 2014-2016 finns i bilaga 2. I bilaga 3 finns 2016 års medel och insatser fördelat på de 32 prioriterade frågorna. Ambitionen är att den halvtidsutvärdering som ska genomföras under 2017 ska ge en mer omfattande uppföljning där även andra aktörers insatser ingår, till exempel kommuner och akademin.

Rapportens struktur

Rapporten har inledningsvis en sammanfattande analys avseende genomförandet kopplat till VG2020s intentioner. Vidare finns även läget kring de rekommendationer som BHU ställde sig bakom i juni 2015 respektive april 2016. I övrigt är rapporten strukturerad utifrån strategins 32 prioriterade frågor. Den bygger på beslut fattade under 2016, vilka kategoriserats in under respektive fråga. Flertalet av strategins prioriterade frågor överlappar varandra, vilket innebär att en insats kan falla inom fler än en fråga. Därför har samtliga insatser kategoriserats in under en fråga som de direkt faller inom med möjlighet att också falla indirekt inom ytterligare två frågor. För varje fråga finns en kortare sammanfattning med exempel på det som genomförts och som har betydelse för utvecklingen. Vidare har en mer generell bedömning gjorts kring om arbetet ligger i linje med intentionerna för den prioriterade frågan i VG2020. Under respektive område finns målen för de prioriterade frågorna angivna. Målen mäter utvecklingen i Västra Götaland och har, när statistik finns tillgängligt, bedömts utifrån en skala på tre nivåer. Rött betyder att det är sannolikt att målet inte kommer att uppnås, gult att målet kan komma att uppnås och grönt att målet sannolikt kommer att

---

⁶ Inom Västra Götalandsregionen avgränsas insatserna till de som medfinansierats av nämnderna för regionutveckling, kultur, miljö och kollektivtrafik samt kommittéerna för rättighetsfrågor och folkhälsa.

uppnås.

Rekommendationer – områden att kraftsamla kring i samverkan

Beredningen för hållbar utveckling (BHU) har ansvaret för att i samband med den årliga uppföljningen av strategin peka ut områden som behöver uppmärksammas särskilt inom ramen för strategin kommande år. Mot bakgrund av detta genomfördes under våren 2015 en process i samverkan mellan Västra Götalandsregionen, kommunalförbunden och BRG för att identifiera fokusområden. BHU ställde bakom fem så kallade rekommendationer. Rekommendationerna omfattar områden där det finns en potential att nå längre med en närmare samverkan mellan region, kommunalförbund, kommun och andra utvecklingsaktörer. Västgruppen fick därefter uppdraget att ”skapa samordningsformeringar och arbetssätt som bättre tar tillvara möjliga synergieffekter inom de rekommenderade kraftsamlingsområdena.”⁷ Utgångspunkten var att bygga på redan befintliga strukturer. I april 2016 gav BHU Västgruppen i uppdrag ”att fortsätta arbeta med att utveckla arbetssätt och samordningsformeringar inom 2015 års fem rekommenderade kraftsamlingsområden”.⁸

De fem rekommendationerna:

- Satsning på Västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft
- Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov
- Insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning
- Underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden
- Bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi

När det gäller rekommendationen *Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov* finns som tidigare kompetensplattformen där samverkan mellan Västra Götalandsregionen, kommunalförbunden, arbetsförmedling med flera pågår. Likaså inom rekommendationen *Bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi* där arbetet med Klimatstrategin sedan flera år tillbaka har skapat en mer strukturerad samverkan och inarbetade kontaktvägar och där nu förslaget Strategiska vägval har varit ute på remiss. De övriga rekommendationsområdena har inte tidigare belysts utifrån detta övergripande samverkansperspektiv och därmed har det, som lyfts i tidigare rapporter, varit en längre väg att gå för att skapa samordnade arbetssätt.

Satsning på Västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft

Inom ramen för det rekommenderade området *Satsning på Västsvenska styrkeområden med internationell lyskraft* är arbetet inriktat på att skapa en ökad tydlighet, kraft och synlighet i klusterarbetet där region, kommun, akademi och näringsliv så långt det är möjligt delar målbild. Under 2016 blev rapporten ”Specialiseringar inom näringsliv, akademi och offentlig sektor i Västra Götaland” klar. I rapporten ges en nulägesanalys och en förutsättningslös kartläggning av västsvenska styrkeområden som är kunskapsbaserade, har en betydande sysselsättningsnivå, samt där det finns ett stödjande innovationsstödssystem eller annan koppling till det offentliga. Resultatet baseras på objektiv data som i nästa steg ska sättas i ett sammanhang och tolkas utifrån regionens förutsättningar och strategiska arbete tillsammans med representanter för näringsliv, akademi och offentlig sektor. I rapporten pekas fordon, life science och kemi ut som områden där Västra Götaland står sig starka både avseende innovationssystem, akademi/forskning och befintlig industri. Arbetet med att ta fram en RIS3-strategi (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation) för

⁷ §31 VG2020 – Rekommendationer, a Anteckningar från beredningen för hållbar tillväxt (BHU) den 23 juni 2015, RS 684-2012.

⁸ §73 Den årliga uppföljningen av VG2020 och förslag till rekommendationer för 2016, Anteckningar från beredningen för hållbar utveckling (BHU) den 5 april 2016, RS 00203-2012.

Västra Götaland är genomförd. Kopplat till styrkeområdena beslutade Västra Götalandsregionen om nya handlingsprogram fram för hållbara transporter, hållbar energi och bioinnovation, livsmedel och gröna näringar, life science samt maritima frågor under 2016. I början av 2017 genomfördes en uppstartskonferens för de nya handlingsprogrammen.

Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov

Genom att utgå från den regionala kompetensplattformen finns en fungerande samverkansplattform för rekommendationen *Skapa förutsättningar för bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknadens behov*. Västra Götalandsregionen, kommunalförbunden med flera har bedrivit verksamhet inom kompetensplattformen sedan 2010. Under 2016 genomfördes en genomlysning av den regionala kompetensplattformen med fokus på samordning och arbetssätt. Vidare inleddes under året ett tvåårigt samarbetsprojekt mellan kommunalförbunden och Västra Götalandsregionen med fokus på framtagning av statistik kring kompetensförsörjning i Västra Götaland. Våren 2016 presenterades "Arbetsmarknads- och utbildningsprognosen 2025" som beskriver briststyrken i Västra Götaland, baserad på förutsättningen att dagens bristande matchning mellan arbetskraftsutbud och efterfrågan på arbetskraft består. Under året tillämpades liknande analyser på flera av Västra Götalands delregioner.

Insatser för att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning

Rekommendationen som avser att öka antalet ungdomar med fullföljd grundskola och gymnasieutbildning ingår främst inom VG2020-området *Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft*. Kopplat till denna fråga antog Västra Götalandsregionen under 2016 en handlingsplan för fullföljda studier. Handlingsplanen består av fem delområden samt har kompletterats med en aktivitetsplan för 2017. Aktivitetsplanen består av beslutade insatser av Västra Götalandsregionens nämnder, styrelser och kommittéer som har bäring på att nå det gemensamma målet. Syftet med såväl handlingsplanen som aktivitetsplanen är att synliggöra på vilka sätt Västra Götalandsregionen kan bidra, för att bli en tydligare samverkanspart för kommunalförbunden och kommunerna men även andra samverkanspartner inom Västra Götaland. Ett syfte är också att samordna och effektivisera de insatser som görs av Västra Götalandsregionen. Ungdomspsykiatriska kliniken på Södra Älvsborgs sjukhus har till exempel varit med och tagit initiativ till flera projekt som syftar till att öka barn och ungas närvaro i skolan och med långsiktigt mål att uppnå fullföljda studier.

En insats är de sociala investeringsmedlen med inriktningen att öka andelen barn och ungdomar som lyckas slutföra skolgången med godkända betyg. På kommunalförbunds nivå pågår också flera insatser i form olika projekt och samverkansformer. Ett exempel är socialfondsprojektet för att "utveckla metoder i syfte att minska skolfrånvaro" som sker genom samverkan mellan Skaraborg, Fyrbodalen och Sjuhärad. Ett annat exempel är en förstudie om insatser för att förebygga skolavhopp med inriktning på 12-13-åringar, det så kallade Plug Innan-projektet. I regionfullmäktiges beslut att anta handlingsplanen gavs folkhälsokommittén i Västra Götalandsregionen uppdraget att samordna det övergripande arbetet med fullföljda studier och årligen återrapportera uppdraget i samband med delårsrapporten i augusti. Berörda nämnder, styrelser och kommittéer ansvarar för genomförandet inom sina ansvarsområden

Underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden

Vad gäller rekommendationen *Underlätta ungdomars och nyanländas insteg på arbetsmarknaden* har under 2016 en studie beställts kring ungas insteg på arbetsmarknaden med fokus på att identifiera och beskriva beröringspunkterna mellan betydande offentliga aktörer på lokal, regional och nationell nivå. I nästa steg ska ansvars- och rollfördelningen analyseras, liksom befintliga strategier och insatser riktade till målgruppen och i vilken mån dessa är samordnade eller snarare präglade av parallella processer och/eller tomrum. Studien ska resultera i en rapport som ger ett underlag för vidare diskussion kring hur samarbetet mellan de olika nivåerna kan utvecklas för att på

bästa sätt främja ungas (18-24 år) inträde på arbetsmarknaden. I övrigt sker en del samverkan genom Kompetensplattformen såväl vad gäller ungdomars som nyanländas insteg på arbetsmarknaden.

Det pågår för närvarande samarbeten med flera kommuner kring frågeställningen om hur man kan underlätta nyanländas insteg på arbetsmarknaden, bland annat nämnden för arbetsmarknad- och vuxenutbildning i Göteborg samt Götene och Karlsborgs kommun. Västra Götalandsregionen samarbetar även med Trollhättan kring bland annat Double Cup som syftar till att skapa kontakt mellan lokala arbetsgivare och nyanlända. Det finns ett flertal andra viktiga insatser som uppmärksammas i flera olika typer av samarbeten som Västra Götalandsregionen för närvarande har med kommunerna, organisationer, Arbetsförmedlingen och Länsstyrelsen. I centrum för dessa ansträngningar står till exempel utveckling av snabbspår för nyanlända, ökad och effektiviserad tillgång till SFI-utbildningar, främjande av utvecklingen av nätverk och kontaktytor gentemot näringsliv och arbetsmarknad samt ökade valideringsinsatser för att tillvara ta nyanländas kompetens. Vissa av de satsningar som genomförs beskrivs under området *Bryt utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv*. Genom förbättrad effektivitet i utbildningsinsatser och förbättrad matchning på arbetsmarknaden bedöms många av de nyanlända bli en tillgång på arbetsmarknaden.

Bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi

Arbetet med att hitta samarbetsformeringar och arbetssätt kring rekommendationen *Bli föregångare i omställningen från fossil till förnybar energi* utgår från *Klimatstrategin för Västra Götaland*⁹ där i stort sett alla kommuner i regionen har anslutit sig för att gemensamt nå målet om ett fossiloberoende Västra Götaland 2030. För att ta fram tydligare insatser och vägval som säkrar att målen i *Klimatstrategin* nås har "Strategiska vägval för ett gott liv i ett fossiloberoende Västra Götaland 2030" tagits fram. Förslagen på strategiska vägval har tagits fram i en bred dialogprocess med aktörer från näringsliv, kommuner, kommunalförbund, högskola, universitet med flera under koordinering av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen. Under sommaren och hösten 2016 har förslaget till strategiska vägval varit ute på remiss och ett antal delregionala remisseminarier har genomförts. Länsstyrelsen har dessutom uppdrag från regeringen att ta fram en regional åtgärdsplan för minskad klimatpåverkan. Under 2017 kommer genomförande utifrån förslaget att påbörjas.

Generella perspektiv

I likhet med Vision Västra Götaland – Det goda livet - är jämställdhet, miljö, internationalisering och integration utpekade som generellt prioriterade frågor inom VG2020. Allt tillväxt- och utvecklingsarbete i Västra Götaland ska vara hållbart. Insatser inom ramen för VG2020 ska ha en positiv inverkan på de generellt prioriterade frågorna. Avgörande för utvecklingen är att integrera aspekterna i de insatser som genomförs.

Det pågår olika insatser dels inom projekt, uppdrag och verksamheter men även insatser som är mer övergripande vilka ska bidra till att arbetet med de generellt prioriterade frågorna stärks och förbättras. Exempelvis har Västra Götalandsregionen under 2016 tagit fram en handlingsplan för jämställd regional tillväxt för perioden 2016-2018. Den har tagits fram på uppdrag av Tillväxtverket och syftar till att bidra till mer jämlika och jämställda arbets- och levnadsvillkor för kvinnor och män i Västra Götaland. Handlingsplanen utgår från en nuläges- och behovsanalys som gjordes i samarbete med regionala tillväxt- och utvecklingsaktörer under våren/sommaren. Handlingsplanen innehåller tre prioriterade områden:

- Synliggöra ojämlikhet genom kartläggningar av nuläget
- Utbildning – bryta trender i utbildningsval genom normkritik

---

⁹ Klimatstrategin antogs av Västra Götalandsregionens regionfullmäktige 2009.

- Främja jämställdhet vid fördelning av regionala utvecklingsmedel.

Genomförandet av handlingsplanen kommer att ske inom ramen för ett partnerskap som bygger på ett samverkansavtal med kommunalförbund, Länsstyrelsen, regionala resurscentra och Västra Götalandsregionen.

Som lyftes i förra årets rapport finns ett forskningsråd inom interkulturell dialog i Västra Götaland bestående av Göteborgs universitet, Högskolan Väst och Högskolan i Borås. Forskningsrådet ska tillföra kunskap för att motverka diskriminering, rasism och exkluderande normer. Det finns även en samverkansplattform för interkulturell dialog. Forskningsrådet och plattformen för interkulturell dialog har bland annat initierat fem praktikinära forskningsprojekt tillsammans med kommunerna Ale, Borås, Falköping, Trollhättan och Vänersborg. Ytterligare exempel på aktiviteter som genomförts är en konferens den 25 februari efter första utlysningen av *Att välkomna flyktingar med kultur*, en kunskapsdag om interkulturell dialog den 18 november samt ett seminarium om interkulturell dialog under Almedalsveckan.

Den samverkansstruktur som finns i Västra Götaland kring målet att utveckla effektiva integrationsinsatser med individen i centrum har fortsatt sitt arbete. Arbetet är regionövergripande och leds av Länsstyrelsen som regelbundet sammankallar till regionala samråd och i anslutning till dessa träffas en beredande arbetsgrupp. Deltar gör länets fyra kommunalförbund, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Västra Götalandsregionen. Inom ramen för detta samråd anordnades Integrationsforum den 19 oktober av Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Västra Götalandsregionen och Migrationsverket.

Med koppling till integration antog under 2016 regionutvecklingsnämnden vid Västra Götalandsregionen riktlinjer för regionens regionala utvecklingsarbete med fokus på asylsökande och nyanlända. Genom att utveckla interkulturell kompetens lyfts mångfalden som gemensam tillgång, som bidrar till regionens utveckling och en region för alla. Samverkan över sektorsgränserna, det vill säga med näringsliv, utbildningssektor, myndigheter, kommuner och civilsamhället, är nödvändigt för att nya invånare ska kunna etablera sig i regionen. Ett antal regionala aktiviteter för asylsökande och nyanlända lyfts, som också inkluderar insatser till flyktingar även i asylfasen för att på detta sätt minska risken för ökat utanförskap. Därutöver lyfts flera områden bland annat matchning mot bristyrken med hjälp av validering, insatser för att skapa arbete för nyanlända i Västra Götalandsregionens egen verksamhet och engagemang i Arbetsförmedlingens ”snabbspår” för etablering av nyanlända.

Europa 2020

Indikatorerna för Europa 2020 används för att mäta om strategins syfte och mål uppnås samt för att följa den generella samhällsutvecklingen i Västra Götaland. Indikatorerna på EU-nivå har brutits ned till regional nivå och mål har satts upp för Västra Götaland 2020. Europa 2020-indikatorerna har kompletterats med ytterligare fem för att bättre kunna mäta arbetet med hållbar utveckling och attraktivitet.

Av tabellen nedan framgår att sysselsättningsgraden i Västra Götaland redan idag ligger över EU målet för 2020. Med en sysselsättningsgrad på 78 procent är det heller inte långt till målen för Sverige (80 %) och Västra Götaland (81 %). Sysselsättningsgraden är dock konjunkturkänslig och kan minska i förhållande till dagens nivå i samband med nästa lågkonjunktur. Den stora utmaningen för arbetsmarknadspolitiken är att skapa sysselsättning för grupper med utländsk bakgrund. Sysselsättningsgraden för personer födda utanför Norden var bara 59 % år 2014.

Västra Götaland tillhör de regioner i Europa med högst FoU-investeringar i förhållande till storlek. Efter en period med minskning av FoU-investeringar i förhållande till BRP, ökade andelen mellan mätningarna 2013 och 2015. Det är främst omfattande FoU-investeringar bland ett antal stora företag som ingår i internationella koncerner som förklarar Västra Götalands framskjutna position. Statistik visar att FoU-aktiviteterna i små och medelstora företag inte är lika omfattande.

Ökad utbildningsnivå bland arbetskraften kan vara avgörande för den framtida konkurrenskraften. Västra Götaland har idag en högre andel med minst tvåårig eftergymnasial utbildning (i åldern 30-34 år) än både EU:s och Sveriges mål för 2020. Till målet för Västra Götaland, som är betydligt ambitiösare, är det dock en bra bit kvar. Här är det särskilt viktigt att uppmärksamma det faktum att kvinnors utbildningsnivå är betydligt högre än män och att skillnaderna ökar. Målet för skolavhopp i Västra Götaland är att det år 2020 ska vara att färre än 8 % av 18–24-åringar som inte har avslutat gymnasiestudier och som inte studerar. 11 % av ungdomarna tillhörde denna grupp år 2014 (senare statistik saknas).

Sverige har valt att använda ett annat mått för att mäta och följa utanförskapet än EU. Genom att öka den sociala delaktigheten vill man minska andelen i åldern 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till "väl under" 14 procent år 2020. För Västra Götaland är målet satt till under 12 %. År 2014 var andelen drygt 14 procent i Västra Götaland, samma andel som 2013.

Att uppnå de ambitiösa miljömålen i Europa 2020 och i Västra Götaland 2020 kommer att bli en utmaning som kräver en kraftsamling inom alla samhällssektorer. Västra Götaland har långt kvar att gå för att nå målen för minskade utsläpp av växthusgaser, ökad energieffektivisering och ökad andel förnybar energi.

EUROPA 2020 – VÄSTRA GÖTALAND 2020

	Mål EU2020	Mål Sverige	Mål Västra Götaland	Senaste utfall
Ökad sysselsättningsgrad	75 %	80 %	81 % (K,M)	78,2% (2015) M: 79,4% K:77,0%
Öka offentliga/privata FoU investeringar	3 %	4 %	5,0 %	4,2% (2015)
Höjd utbildningsnivå (30-34 åringar)	40 %	40 %	55 % (K,M)	43,6% (2014), 36,8% M, 50,7% K
Minskade skolavhopp	10 %	10 %	<8 %	11% (2014)
Minska utanförskapet (offentligt försörjda)	-	14 %	<12 %	14% (2014)
Minska utsläppen av växthusgaser från 1990	20 %	40 %	40 %	15% (2014)
Ökad energieffektivisering från 2008	20 %	20 %	25 %	8% (2013)
Öka andelen förnybar energi	20 %	50 %	60 %	31% (2013)

Fotnot: K=kvinnor, M=män, U=utomnordiskt födda.

Kompletterande indikatorer för samhällsutveckling i Västra Götaland

	Mål	Senaste utfall
Ökad befolkning	12 000 nya invånare per år och ökning i alla regiondelar	+23 100*
Ökad nettointflyttning högskoleutbildade (inrikes)	1 000 per år i genomsnitt	-60**
Ökad produktivitet	1 procentenheter snabbare per än riket	1,3 procentenheter (2015)
Minskad arbetslöshet	Årlig minskning	-0,3 procentenheter (2016)

*Befolkningsökning i samtliga kommunalförbundsområden. **Uppgift för 2015.

EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

Området *Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande* består av tre prioriterade frågor:

- Stimulera ökat entreprenörskap
- Skapa förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag
- Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Mål för område och prioriterade frågor		Utfall				
Inriktningsmål: Ett positivt klimat för entreprenörskap och företagande		2012	2013	2014	2015	2016
Åtta av tio unga ska uppge att de kan tänka sig att bli företagare 2020	●	75%*				64%*
95 000 nya företag ska startas åren 2014-2020 i Västra Götaland	●	10 899	11 472	11 473	11 317	
Hälften av alla nya företagare år 2020 är kvinnor	●	34%	34%	33%	33%	
800 gasellföretag i Västra Götaland under perioden 2014-2020	●	89	162	148	135	159
Högre tillväxttakt i SMF i Västra Götaland än i riket under varje år fram till år 2020	●		-0,4 pe**	-0,1 pe**	+0,1	

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

*Uppdateras var fjärde år. **Skillnad mellan tillväxttakten i riket och Västra Götaland, pe = procentenheter

För 2016 har sammanlagt 148 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de tre prioriterade frågorna till en total volym om cirka 637 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser inom kulturella och kreativa näringar på två miljoner samt insatser indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget efter tre år har 443 projekt, verksamheter och uppdrag beslutats som bedömts vara direkt kopplade till någon av de tre prioriterade frågorna till en volym om cirka 2 278 miljoner kronor.

1. Stimulera ökat entreprenörskap

Under 2016 har en rad aktiviteter genomförts för att främja entreprenörskap i skola och högskola. Satsningar har även gjorts mot målgrupper utanför skolan och på landsbygden som exempelvis pristävlingen **Unga Landsbygdspriset i Väst**. Även om målet att *åtta av tio unga ska uppge att de kan tänka sig att bli företagare* inte förväntas att uppnås visar andra undersökningar att ungas attityder till entreprenörskap är övervägande positiva och att flera entreprenörskapsstödande organisationer utvecklas starkt. Ett nytt verksamhetsområde har uppstått där fler aktörer använder entreprenörskap som integrationsfrämjande metod riktat till nyanlända ungdomar. Samtidigt kämpar flera aktörer med vikande finansiering och därmed svårigheter att hålla uppe sin verksamhetsnivå. Utvecklingen upplevs därför blandad men Västra Götaland står fortsatt starkt och hävdar sig väl i ett nationellt perspektiv.

Inom hälso- och sjukvården är **Innovationsplattformen** Västra Götalandsregionen en viktig satsning för att stimulera medarbetares innovationsförmåga och stödja företag med utvecklingsidéer. Under 2016 har plattformens uppdrag och kapacitet växt ytterligare. Samverkan har stärkts kring innovationsfrämjande upphandling och digitala lösningar. Bland de större satsningarna kan även nämnas förvaltningen av Innovationsfonden. I fonden finns 20 miljoner kronor, utlysta av Västra Götalandsregionens hälso- och sjukvårdsstyrelse, och dess syfte är att stödja vårdmedarbetares innovationsprojekt.

Andra insatser för ett ökat entreprenörskap är satsningar inom socialt entreprenörskap för lokal och regional utveckling, stöd till kooperativ utveckling och projekt för att främja arbetsintegrerande sociala företag där individer som står långt ifrån arbetsmarknaden är delaktiga i att driva och utveckla verksamheten.

Ytterligare exempel på satsningar under 2016:

- **Drivhusen** – Sammantaget bidrog de fyra delregionala Drivhusen vid regionens högskolor och universitet till drygt 280 nystartade företag under 2016.
- **STAR – Universitetet som resurs för socialt företagande** - Projektet gynnar kommersialisering av sociala innovationer samt förbättrar forskningens möjligheter att fånga upp behoven av nya lösningar på samhällsutmaningar. STAR är medfinansierat av EU:s regionala strukturfond och pågår till 2019. STAR står för social innovation och tillväxt för alla i regionen.
- **Arbetsintegrerande sociala företag (ASF) i Västra Götaland** – Västra Götalandsregionen tog under 2016 fram en handlingsplan för fler arbetsplatser inom ASF 2017-2018, där både företag och offentliga organisationer samverkar. ASF är fristående sociala företag som bidrar till att skapa en inkluderande arbetsmarknad för individer i utanförskap. Satsningen är medfinansierad av Tillväxtverket.
- **Handlingsprogram för utveckling av de kulturella och kreativa näringarna** – Sedan 2014 har Västra Götalandsregionens kultur- respektive regionutvecklingsnämnd ett gemensamt handlingsprogram för utveckling av de kulturella och kreativa näringarna. Programmet gäller till och med 2017 och involverar företagare, affärsstödssystem och kultursystem.

2. Skapa förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag

Efterfrågan på nyföretagarrådgivning ökar över hela regionen och arbetet med att stärka nyföretagandet består dels av insatser som ska höja kvalitén på rådgivningen och dels av att göra nyföretagarrådgivningen tillgänglig, framförallt för underrepresenterade grupper. Insatserna ska också bidra till en fungerande samverkan mellan nyföretagaraktörer i regionen och att skapa jämställda och jämlika villkor för individer som söker rådgivning eller annat stöd för att få hjälp med att starta företag eller utveckla sitt företag.

Den stora flyktinginvandringen under 2015 och 2016 är också en faktor som bidragit till en ökad efterfrågan på nyföretagarrådgivning. Bland flyktingarna finns många entreprenörer, som antingen har varit företagare eller som vill bli företagare, vilket fört med sig att efterfrågan på rådgivningstjänster ökat det senaste året. Dock kräver de här grupperna mer rådgivning och stöd för att kunna etablera sig som egna företagare i det nya landet, än övriga utrikes födda. För att kunna möta efterfrågan hos dessa behöver nyföretagarrådgivningen förstärkas, dels med personal och med en interkulturell kompetens och dels med nya tjänster och arbetsmetoder anpassade efter de behov som finns hos målgruppen. Under 2017 kommer nyföretagarrådgivningen att spridas till samtliga delregioner och orter med bostadsområden med en hög andel utrikes födda invånare. Rådgivningstjänsten, som tillhandahålls av **Almi IFS**, har bidragit till att nyföretagandet hos dessa målgrupper ökat jämfört med tidigare år.

Trots ökad efterfrågan minskade nyföretagandet med tre procent i slutet av 2016 jämfört med motsvarande period 2015. En förklaring till minskningen kan vara det gynnsamma läget på arbetsmarknaden. En annan kan vara att nyanlända och asylsökande har en längre startsträcka än svenskfödda innan de kan bli företagare.

Västra Götalandsregionen har genom regionutvecklingsnämnden under ett antal år varit med och medfinansierat åtta **inkubatorer** i Västra Götaland. Syftet har varit att öka antalet nya innovativa

kunskapsbaserade företag. Inkubatorerna erbjuder idéer med stor tillväxtpotential tillgång till kontor, kompetens och kapital. De har olika inriktningar, allt från kulturella och kreativa näringar till life science. I de åtta inkubatorerna har 656 idéer utvärderats under 2015, det finns idag 169 projekt/företag i inkubatorerna, varav ca 66 bildats under det senaste året. Inkubatorbolagen inkluderat alumnibolagen (bolag som har lämnat inkubatorn) har drygt 1530 sysselsatta varav cirka 20 % är kvinnor och de omsätter drygt 1,647 miljarder kronor. Under 2016 topprankades fyra av inkubatorerna i Västra Götaland i UBI Globals årliga ranking som utvärderar företagsinkubatorer i världen.

Det råder fortsatt en snedfördelning vad gäller kvinnor och män i inkubatorbolagen och dess styrelser. Dessa frågor som kommer att prioriteras framöver. Statistiken avser 2015 då den är eftersläpande och 2016 år siffror kommer under hösten 2017.

Exempel på satsningar under 2016:

- **DoubleCup** – Med syfte att förbereda asylsökande och nyanlända entreprenörer för eget företagande genom praktik i företag kombinerat med utbildning i eget företagande pågår DoubleCup. Metoden går ut på att skapa ett möte mellan nyanlända och asylsökande och ett företag som efterfrågar arbetskraft. Hittills har ett 60-tal möten genomförts och tio procent av dessa har lett till en praktikplats. DoubleCup-metoden har utvecklats av näringslivsrådet i Trollhättan och bygger på samarbete med det lokala näringslivet, Arbetsförmedlingen och flyktingar vid anläggningsboende. Genom det här projektet, som är en flerårig satsning, sprids metoden till kommuner över hela regionen.
- **VINK Västsvenska inkubatorers kvalitetshöjning** - Åtta inkubatorer i Västra Götaland ska tillsammans genomföra ett kvalitetshöjande program. De ska gemensamt vidareutveckla processer och arbetssätt med målet att arbeta effektivare och skapa bättre resultat och kommunicera dessa gemensamt för att nå ut till en större massa med större räckvidd. Detta som en del för att öka mångfalden och jämställdheten i inkubatorerna.

3. Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Västra Götalandsregionen påbörjade genomförandet av **handlingsplanen för att främja konkurrenskraftiga små och medelstora företag** under 2016. Programmet är uppbyggt av två huvudområden och sex delområden.

1. Företagsklimat
  - a. förenkla för företagsamhet
  - b. upphandling
  - c. kompetensförsörjningen
2. Innovation och marknadsutveckling
  - a. kunskapsöverföring
  - b. nya marknader
  - c. finansiering

Projekt inom nästan alla delområden i handlingsplanen har initierats och startats upp genom finansiering från Västra Götalandsregionen regionutvecklingsnämnd, de olika kommunalförbunden eller EU:s strukturfonder etc.

Insatser som bidrar till att underlätta en internationaliseringsprocess är viktiga för ett företags tillväxt, innovation och konkurrenskraft. Hur varor och tjänster ska nå högre upp i den globala värdekedjan, hur man hittar nya internationella partners, utveckla nya sätt att mötas, öka företagets kompetens om omvärlden och klara av kulturella skillnader är viktiga insatser för att utveckla nya

marknader. En av regionens viktigaste insatser för att öka internationaliseringen är satsningen på **Regionalt Exportcentrum Västra Götaland** (REC). REC:s syfte är att skapa "en dörr in" för företag som vill ta klivet ut på internationella marknaden. Västra Götalandsregionen fick i mars regeringens uppdrag att etablera ett av sex regionala exportcenter. För detta har Västra Götalandsregionen involverat övriga exportfrämjare i Västra Götaland: Business Sweden, Exportkreditnämnden, Svensk Exportkredit, Business Region Göteborg, Europé Enterprise Network, Almi, Västsvenska Handelskammaren, Tillväxtverket och Industriell Dynamik.

2016 gjorde Västra Götalandsregionens kulturnämnd en musikexportsatsning på KulturUngdom, för att stärka deras arbete med att vidga marknaden.

Små och medelstora företag står för merparten av sysselsättningstillväxten i Västra Götaland. En grund för företags tillväxt och sysselsättning är kompetens. **Kompetensnavet** är en satsning som riktar sig mot att utveckla företagets strategiska kompetensförsörjning. Projektet drivs av IDC West Sweden tillsammans med IUC Sjuhärad och IUC Väst i Fyrbodalen och finansieras av EU:s socialfond.

Företagsfinansiering är ett verktyg för små och medelstora företag i Västra Götaland för att kunna genomföra olika förbättrings- och utvecklingsprojekt i syfte att öka konkurrenskraften. Enligt en utvärdering 2016 om företagsstödet betydelse för företag som fick stöd 2014 upplevde 70 procent av företagen att företagsstödet direkt hade ökat företagets konkurrenskraft.

Almi Väst AB erbjuder lånefinansiering till företag som passerat såddstadiet och behöver finansiering för att växa. Almis utlåning under 2016 uppgick till ca 577 miljoner kronor (jämfört med 569 miljoner kronor 2015).

Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden

Området *Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden* består av fem prioriterade frågor:

- Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden
- Stärka våra forsknings- och innovationsmiljöers internationella konkurrenskraft
- Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik
- Stimulera nationella och internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation
- Stärka science parks och andra samverkansmiljöer för forskning och innovation

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall				
	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Inriktningsmål: De samlade FoU-satsningarna i Västra Götaland ska uppgå till minst 5 procent av värdet av den summerade regionala produktionen</i>					
En fjärdedel av alla förstahandssökande ska välja högskolor i Västra Götaland år 2020	●	16%	16%	16%	15%
Andelen utländska högskolestuderande ska vara minst i nivå med övriga storstadsregioner*	●	4%	4%	4%	4%**
Ökande nationella/internationella satsningar på forsknings- och innovationsmiljöer inom Västra Götalands styrkeområden	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Fler strategiska satsningar som är attraktiva för omvärlden drivs i partnerskap mellan företag, lärosäten och samhällsaktörer	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Ökad medverkan i och påverkan på strategiskt viktiga forsknings- och innovationsprojekt, program och policys	Följs upp i halvtidsutvärdering				
En ökad andel av nationella och internationella satsningar och uppdrag ska genomföras i Västra Götaland	Följs upp i halvtidsutvärdering				

 = målet uppnås sannolikt inte

 = målet kan komma att uppnås

 = målet kommer sannolikt att uppnås

*Avser läsår dvs. 2011/2012, 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 och 2015/2016

** Andelen utländska studenter i Västra Götaland läsår 2015/2016 ligger under både Skåne län (6%) och Stockholms län (6%). Sverigesnittet var läsåret 2015/2016 6%.

För 2016 har sammanlagt 76 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna inom området till en volym om cirka 589 miljoner kronor. Utöver detta kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget efter tre år har 255 projekt, verksamheter och uppdrag inklusive insatserna inom programmet MoRE (Mobility for Regional Excellence) bedömts vara direkt kopplade till någon av de fem prioriterade frågorna till en volym om cirka 1 718 miljoner kronor.

4. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden

I de västsvenska lärosätenas egna årsredovisningar beskrivs flertalet insatser för att främja internationaliseringen. Den fortsätter med oförminskad styrka och omfattar studentmobilitet, forskningsfinansiering, forskningssamarbeten och personalmobilitet. De inresande studenterna brukar delas in i utbytesstudenter och så kallade "freemovers". Utbytesstudenterna kommer från lärosäten med utbytesavtal medan "freemovers" är de som söker sig till Västra Götaland på eget bevåg. Flera utbildningar erbjuder moment på engelska, och många erbjuder hela masterprogram på engelska. Målen om att en fjärdedel av alla förstahandssökande ska välja högskolor i Västra Götaland år 2020 (18 procent 2012) och att andelen utländska högskolestuderande är minst i nivå med övriga storstadsregioner, går emellertid enligt den senaste statistiken inte åt rätt håll. Detta kan bero på flera saker, men mest troligt är att rikets övriga lärosäten också aktivt arbetar med dessa frågor.

Vad gäller internationella rekryteringar av personal och forskare är dessa beroende av en aktiv rekryteringspolitik, det vill säga att tjänster utlyses internationellt. Internationella rekryteringar är strategiskt viktigt för de västsvenska lärosätena då dessa rekryteringar stimulerar utbytet med omvärlden och skapar dynamik. I viss mån nyttjas nationell och internationell finansiering för detta.

De västsvenska lärosätenas attraktionskraft kan mätas på olika sätt. Det finns flera rankingar som avser att mäta kvaliteten på universitet och högskolor, varav vissa avser att mäta hela universitetet och andra att rangordna enskilda ämnen. Mätningar och ranking av forskning är inte detsamma som ranking av utbildning. Brittiska Times Higher Education (THE) rankar varje år världens bästa universitet i en lista som heter "World reputation ranking". QS är en annan universitetsranking och Shanghai rankingen är en tredje. Enligt den senaste THE-rankingen kom Göteborgs universitet på plats 170 och Chalmers på plats 254 av närmare 1000 universitet som ingår i rankingen. Högskolor finns inte med i listan.

Under 2016 anordnades den första träffen mellan regionfullmäktiges presidium och västsvenska studentkårer för att diskutera frågor av gemensamt intresse, bland annat studenthälsa, kollektivtrafik och boendefrågor. Dessa möten kommer att arrangeras årsvis och syftar bland annat till att öka Västra Götalands attraktionskraft för studenter.

Exempel på insatser under 2016:

- **Global Talent Gothenburg/West Sweden** - Västra Götalandsregionen samarbetar med västsvenska företag, akademi och offentliga aktörer för att underlätta utländska medarbetares etablering i Västsverige. Projektledare är Västsvenska Handelskammaren.
- **MoRE 2020** – En vidareutveckling av MoRE, MoRE2020, har beviljats medfinansiering från EU:s ramprogram för forskning och innovation Horisont 2020/COFUND, och kommer att starta under 2017. Under 2014-2016 har MoRE finansierat utbyten för 19 forskare, antingen forskare från Västra Götaland som getts möjlighet att forska utomlands under ett år, alternativt att forskningsmiljöer i Västra Götaland rekryterat gästforskare från utlandet som fått möjlighet att forska här under ett år. En analys som genomfördes under 2015 visade att MoRE har uppfattats som ett komplement till övrigt stödsystem.

5. Stärka våra forsknings- och innovationsmiljöers internationella konkurrenskraft

Under 2016 reviderades Västra Götalandsregionens **program för hållbar utveckling – life science, hållbar energi och bioinnovation, hållbara transporter, livsmedel och gröna näringar** samt **internationella forsknings- och innovationssamarbeten**. Ytterligare områden som fick en programstruktur under 2016 var **hållbara maritima näringar** samt **cirkulärt mode och hållbara miljöer**. De nya nämndövergripande programmen för perioden 2017-2020 antogs i december 2016 och lanserades med ett pressmeddelande ”En halv miljard till hållbar utveckling i Västra Götaland” och en inbjudan till ett informations- och dialogmöte. Programmen är Västra Götalandsregionens verktyg för att i samverkan med andra aktörer initiera satsningar som stärker Västra Götaland som attraktiv region för forskning, innovation och näringslivsutveckling. Programmen stödjer satsningar på förstudier, samverkansprojekt och samverkansmiljöer inom utpekade styrkeområden. Revideringen av programmen byggde på utvärderingen som genomfördes 2015-2016 av konsultföretaget Kontigo AB.

2016 års satsningar på forsknings- och innovationsmiljöer inom ramen för programmen inkluderar:

- **Centrum för molekyllär och transnationell medicin** - Västra Götalandsregionen, Göteborgs Universitet, Astra Zeneca och Knut och Alice Wallenbergstiftelsen satsar tillsammans 620 miljoner kronor under tio år för att rekrytera unga toppforskare och bygga upp starka forskningsmiljöer inom bland annat cancer och metabolism.
- **Gothia Forum** - Fortsatt satsning sker av Gothia Forum som Västra Götalandsregionens nod för klinisk forskning inklusive en specifik satsning på kunskapsområdet regenerativ medicin.
- **Mistra Urban Futures** – Satsningen har beviljats nationella, regionala och lokala medel för att även 2016-2019 fortsatt bygga en stark forskningsmiljö för samskapande stadsutveckling.
- **Smart Textiles** - Under 2016 utvärderades satsningen av Vinnova med framgångsrikt resultat och arbetet pågår för att säkra en långsiktig verksamhet och finansiering.
- **Produktionstekniskt centrum** – Det sker en förstärkning och utveckling genom satsning på additiva produktionsmetoder för miljövänlig flygmotorteknologi (3D-printing) av Produktionstekniskt centrum i Trollhättan.
- **Chalmers centrum för forskning och samhällsomställning (CIIST)** - Under 2016 påbörjade CIIST sin verksamhet och bidrar med kunskap till arbetet med hållbar utveckling och omställning.
- **Kemi- och materialklustret** – Det har skett en nystart för kemi- och materialklustret på Johanneberg Science Park. Inom klustret samverkar aktörer från näringslivet, forskningssidan och det offentliga med ambitionen att bidra till en hållbar utveckling och tillväxt.
- **Maritima klustersatsningen** – Under året har det skett ett fortsatt arbete med klustret och viktiga mötesplatser såsom Swedish Maritime Day och Västerhavsveckan.

- **Wargön Innovation** – Detta är ett utvecklings- och kunskapscentrum inom process- och produktionsteknik för nya, miljömässigt hållbara material som nu går över från uppbyggnad till etableringsfas.

En viktig och omfattande satsning från Västra Götalandsregionen under 2016 var den på **strategisk samverkan mellan lärosäten**. Satsningen inleddes 2012 när högskolelandskapet i Sverige var under diskussion och halvtidsutvärderades 2015. Satsningen syftar till att skapa starka strategiska allianser mellan Västra Götalands lärosäten och stödja strukturella förändringar i högskolelandskapet där lärosätena själva är drivande. En hög kvalitet i utbildning och forskning vid lärosätena i Västra Götaland är avgörande för regionens internationella konkurrens- och attraktionskraft. Det pågår sedan 2012 sex strategiska forskningssamarbeten i Västra Götaland, varav Västra Götalandsregionen finansierar fyra:

- **Design, textil och hållbar utveckling** mellan Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde
- **Informations- och kommunikationsteknik** mellan Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde
- **Produktionsteknik** mellan Chalmers och Högskolan Väst
- **Digitalisering** mellan Göteborgs Universitet och Högskolan Väst

6. Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik

En betydande andel av Sveriges test- och demoanläggningar för utveckling finns lokaliserade i Västra Götaland – 38 procent enligt en inventering som gjordes av Vinnova under 2016. Många av dessa huseras av SP, numera **RISE (Research Institutes of Sweden)**. Att RISE under 2016 beslutade att förlägga sitt huvudkontor till Västra Götaland förstärker ytterligare Västsveriges position som Sveriges främsta test- och demonstrationsregion.

Satsningar under 2016 inkluderar:

- **Electricity** – Ett fortsatt arbete har skett under året med Electricity som blivit ett av Sveriges mest kända och omtalade test- och demonstrationsprojekt. Diskussioner pågår kring utveckling av satsningen inom området elektrifierad högkapacitetstrafik.
- **ReVeRe** - Uppstart av samverkansmiljön ReVeRe (Research vehicle resource) som fokuserar på framtidens autonoma och automatiserade fordon och där en av verksamheterna är ett garage där studenter kan testa nya lösningar.
- **SIM2020** - Uppstart av samverkansprojektet SIM2020 (Skaraborgs Innovativa Miljöer) där ett antal demonstratorer byggs upp på Högskolan i Skövde i syfte att stärka området virtuell simulering inom områdena hälsa och industri.

7. Stimulera nationella och internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation

För att stimulera samarbeten inom forskning och innovation finns bland annat Västra Götalandsregionens handlingsprogram för internationella forsknings- och innovationssamarbeten, där **EU-kortet** är en del. Programmet reviderades under 2016. Inom ramen för EU-kortet, en utlysning om planeringsbidrag och förstudiemedel kopplade till EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont 2020, beviljades 12 planeringsbidrag under 2016. Efterfrågan på EU-kortet är särskilt inriktat på små- och medelstora företag och syftar till att öka antalet som utnyttjar EUs Fol-program. Under 2016 påbörjades en översyn för att rikta in sig mer mot "sällansökande", det vill säga de aktörer som inte tidigare deltagit i EU:s forsknings- och innovationsprogram.

Kommunikationsinsatser har gjorts för att berätta om Västra Götalandsregionens insatser för att stimulera till ett högt deltagande i Horisont 2020. Västra Götalands deltagande i Horisont 2020 sedan dess start är fortsatt högt, men med klar dominans av deltagande från akademien.

Vad gäller hälso- och sjukvårdsverksamheternas deltagande i bland annat Horisont 2020 har en ny tjänst tillsatts vid **Gothia Forum/Sahlgrenska Universitetssjukhuset** med finansiering från Västra Götalandsregionens regionutvecklingsnämnd. Syftet är att öka hälso- och sjukvårdens deltagande i programmet. Ansträngningar har också gjorts under 2016 för att få fler landsting att tillsammans med Västra Götalandsregionen söka medel ur EU:s forskningsprogram.

Kopplat till internationell forskning och innovation och styrkeområden pågår styrkeområdesutredning. Underlag tas in i form av bland annat konsultrapport om styrkeområden i Västra Götaland med utgångspunkt från en kategorisering som gjordes i VG2020. Flera av områdena, till exempel life science, hållbara transporter, grön kemi respektive textil rankas högt för både vetenskaplig forskning (internationell jämförelse mellan citerade publikationer) och betydande näringsliv. Fler undersökningar görs med målet att få fram en kvalitetssäkrad grund för kategorisering och uppföljning av styrkeområden. Västra Götalandsregionens arbete med smart specialisering konkretiserades och antogs av regionutvecklingsnämnden under 2016. En kommunikationsinsats påbörjades.

Ytterligare exempel på insatser under 2016:

- **ERA Net** – Detta är ett instrument som Vinnova har skapat för ökad samverkan med forskningsfinansiärer i andra EU-länder. Västra Götalandsregionen är aktiv i flera av dessa, bland annat ERA Net Sys App som är riktat mot Life Science (systembiologi) och ERA Net Marine biotechnology. I ERA Net Sys App har beslut fattats om finansiering av projekt inom projektets andra utlysningssomgång medan i ERA Net Marine biotechnology har den andra utlysningen genomförts.
- **CelluTex** – Flera västsvenska aktörer deltar i den nationella påverkansplattformen för CelluTex där trä används som råvara för textilier. Inom textil-FoU är företagen och forskningssamarbetena i Boråsregionen bland de mest framgångsrika i Europa.

8. Stärka science parks och andra samverkansmiljöer för forskning och innovation

Västra Götalands sex **science parks** är internationellt erkända samverkansplattformar för innovation och utvecklingsinsatser. De utgör neutrala arenor där näringsliv, FoU-sektor och offentliga aktörer kan samlas kring utvecklingsfrågor. En science park har med sitt tunga fokus på nyttiggörande en nyckelroll i kunskapsbaserad utveckling. Tillgång till erfaren projektledning är en avgörande faktor för att etablera kvalificerat samarbete som tar vara på närvaron av olika kompetenser, perspektiv och intressen. I Västra Götaland har parkerna, utöver sin roll för platsutveckling och mötesplats för företag, tre viktiga mandat som beroende av lokala förutsättningar ser lite olika ut. Det första är att de huserar, eller samverkar med, en inkubator. Det andra är att de stödjer befintligt näringsliv med fokus på SME. Det tredje är projektarenan där komplexa samverkansprojekt kan initieras och drivas fram. Parkerna fungerar också ofta som klusternoder inom utvalda fokusområden.

Samtliga science parks har starka kopplingar till Västra Götalands lärosäten men ägs, finansieras och drivs i breda konsortier av olika karaktär. Näringslivets engagemang är avgörande för en science parks möjlighet att nå framgång i sin verksamhet och ha reell påverkan på utvecklingen i regionen. Lindholmen Science Park, Sahlgrenska Science Park och Johanneberg Science Park ligger i Göteborg. I Skövde finns Gothia Science Park, i Trollhättan finns Innovatum och i Borås finns sedan 2016 Science

Park Borås. På samtliga parker har omfattande utveckling och insatser ägt rum under 2016. En gemensam kompetensutveckling för processledare på science parks har inletts under 2016.

Exempel på insatser under 2016:

- **Borås Science Park** - Startar upp med fokus på områdena textil, handel och logistik samt samhällsutveckling.
- **The Game Incubator (GIG)** – En satsning i Göteborg som drivs av Gothia Science Park i samverkan med Lindholmen Science Park, invigs och lockar snabbt till sig många nya företag.
- **En ny arena etableras på Lindholmen Science Park** – Den nya arenan med fokus på media och demokrati har tillsammans med flera pågående arenor erhållit finansiering från Västra Götalandsregionen (Pre-hospital ICT Arena, Visual Arena).
- **Rymdinkubator** – Startat på Innovatum i samarbete med ett antal andra inkubatorer i Sverige.
- **"Park annual"** - Sahlgrenska Science Park anordnar sitt tredje "Park annual" som lockar cirka 500 besökare inom life science-branschen.

EN REGION FÖR ALLA

Bryt utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv

Området *Bryt utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv* av fyra prioriterade frågor:

- Skapa goda möjligheter för unga till praktik, ferieplatser, mentorer
- Öka samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet
- Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom
- Lösa större städers utmaningar kring utanförskap och segregation

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall				
	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Inriktningsmål: Minska skillnaderna mellan invånare i olika bostadsområden och stadsdelar samt att alla elever och studenter i Västra Götaland har en personlig koppling till arbetslivet.</i>					
Minskade socioekonomiska skillnader mellan invånarna i s.k. utsatta områden och genomsnittsinvånaren i Västra Götaland*	●	60%	61%	60%	59%
Kvalitetssäkrad och enkel tillgång till praktik och ferieplatser i arbetslivet för alla i grund- och gymnasieskola i hela Västra Götaland senast år 2020	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Antalet mentorsplatser, examensarbeten och praktikplatser ökar kontinuerligt	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Antalet medarbetare som ges möjlighet och som väljer att delta i frivilligarbete ökar kontinuerligt i Västra Götaland	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Minskade socioekonomiska skillnader mellan invånarna i s.k. utsatta områden och genomsnittsinvånaren i Västra Götaland	Följs upp i halvtidsutvärdering				

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

* Mäts med genomsnittlig disponibel inkomst i s.k. urbana utvecklingsområden (URB) i procent av genomsnittlig disponibel inkomst i Västra Götalandsregionen. År 2011 var andelen 64,5%.

För 2016 har sammanlagt 16 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 134 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget efter tre år har 51 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de fyra prioriterade frågorna till en volym om cirka 224 miljoner kronor. Utöver ovan angivna insatser finns även insatser kopplat till utbildningsområdet som berör flera av de prioriterade frågorna i temat *En region för alla*. Detta gäller till exempel insatser till folkbildning och utbildning som uppgår till en

volym på drygt 265 miljoner kronor.

9. Skapa goda möjligheter för unga till praktik, ferieplatser, mentorer

Alla ungdomar ska ges förutsättningar att få bra ingångar i samhället. Ungdomars koppling till arbetslivet är en grundläggande fråga för att stärka deras förutsättningar att utvecklas i utbildning och arbetsliv. Betydelsen är extra viktig för ungdomar utan egna kontakter och nätverk. Det finns engagemang och aktiviteter i stora delar av Västra Götaland för att skapa en sammanhållen arena. Göteborgsregionen har utvecklat webbverktyget www.praktikplatsen.se för att skapa hållbara förutsättningar för samverkan mellan skola och arbetsliv genom praktik och samverkansaktiviteter. Skaraborg arbetar med implementering och strukturer för detta. Vidare har utveckling av praktikplatsen.se kommit igång även i Fyrbodalen under 2016.

Särskild satsning finns för målgruppen ensamkommande ungdomar. Det har under 2016 startats ett arbete med en plattform som heter **Aktivitetsplatsen.se** i Göteborgsregionen. Syfte med plattformen är att skapa en arena för möten mellan närings-, arbets-, och föreningsliv och skola. Ensamkommande ungdomar har stort behov av sociala och fysiska aktiviteter. Plattformen ger möjligheter för samordning då det finns många som vill engagera sig.

Ett annat fokus har **Europa Direkt**-kontoren som informerar unga och studerande om möjligheter till studier, praktik och volontärtjänst i Europa. Detta görs genom att besöka gymnasieskolor, föreläsningar, delta på arbetsmarknadsmässor för studenter samt genom samverkan med myndigheter som Arbetsförmedlingen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor samt skolor och kommuner.

Västra Götalandsregionens egen HR-organisation har **PILA (Praktik, introduktion, lärande, arbete)** som har i uppdrag att verka för att fler personer med funktionsnedsättning får praktik och anställning inom regionens verksamheter samt hantering av en rad olika arbetsmarknadsinsatser som till exempel riktade satsningar till unga och tidig kompetensförsörjning i form av feriepraktik och yrkesmässor.

10. Öka samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet

Yrkeshögskoleutbildningar (**YH-utbildningar**) är eftergymnasiala och har en tydlig uppgift att de ska vara efterfrågade av arbetsmarknaden för att få finansiering. Det finns samverkan och nätverk delregionalt samt ett regionalt nätverk, **YH-Väst**, om utveckling av YH-utbildningar med tydlig koppling till arbetslivets behov. Antalet utbildningsplatser i Västra Götaland ökar ständigt och idag finns 15 066 utbildningsplatser inom YH med avslut 2017-2023, inräknat beviljade ansökningar från hösten 2016. Västra Götalandsregionen bidrar främst genom regionala behovsanalyser till Myndigheten för Yrkeshögskolan och bidrar regionalt och delregionalt underlag för utbildningsplanering genom utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser samt kompetenskartläggningar inom branscher som till exempel inom kemi-industrin.

Högskolorna finns med i dialogerna om regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser. Ett område där högskolorna satsar är så kallade kompletterande utbildningar inom bristyrken för nyanlända. Satsningen på kompetensmäklare i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen fortsätter inom det ÖKS-finansierade (Interreg Öresund-Kattegat-Skagerrak) projektet **KOBRA** (Kompetensbaserad regional analys). Syftet med projektet är att skapa förutsättningar för effektivare matchning genom att snabbare möta arbetsmarknadens utbildningsbehov av olika utbildningar med hjälp av bland annat distansutbildningar. KOBRA beskrivs mer under prioriterad fråga 15.

Västra Götalandsregionens kulturnämnd medfinansierar tolv högskoleförberedande konst och kulturutbildningar däribland Tillskärarakademin, Balettakademin, Formskolan och Nordisk Designskola i Borås. Som exempel kan nämnas att den sistnämnda har kontinuerlig studentsamverkan med större märken. Tillskärarakademin studenter har uppdrag för Högskolan för scen och musik och Operan i Dalhalla.

11. Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom

2016 var benämnt "yrkesutbildningens år" och en hel del intressanta initiativ med koppling skola-arbetsliv kom igång. Regeringen beslutade även att fortsätta yrkesårsfokus under 2017.

Projektet **Smarta fabriker**¹⁰ är en utveckling av den tidigare satsningen Möjligheternas Värld. Smarta fabriker kopplar an till såväl regeringens nyindustrialiseringsstrategi som prioriterade frågor inom regionen. Det är ett samarbete mellan skola och näringsliv och en plattform för att skapa kompetens och sprida kunskap om industriell digitalisering. Nedåtgående trenden av sökande till yrkesutbildning står sig fortfarande bland unga. Genom att inspirera till studier inom teknik är det naturligt att projektet även adresserar arbetet med att fler ska fortsätta studera efter gymnasiet. Central del i plattformen är att utveckla två "minifabriker" med tillhörande utställningar, utveckla och bygga demonstrator på två Science Center; Universeum i Göteborg och Balthazar i Skövde. Ett viktigt syfte är också att etablera ett regionalt nätverk med deltagande partners fokuserad på smarta fabriker och industriell digitalisering för att säkerställa en varaktig organisation runt plattformen.

Industrinatten¹¹ i Sjuhärad är ett initiativ av IUC Sjuhärad (IUC) i samarbete med Teknikcollege Sjuhärad (TC) och baseras på tidigare lyckade projekt i Malmö 2014 och 2015 samt Östersund 2015, som i sin tur baseras på det årligen återkommande och mycket framgångsrika konceptet Lange Nacht der Industrie i Tyskland. Syftet med Industrinatten är att skapa engagemang från näringslivet, mötesplats mellan industri och ungdomar, skapa en plattform för dialog mellan industriföretagen, skolan och andra intressenter som Arbetsförmedlingen, Företagarna och fackförbund och möjlighet att visa moderna industriföretag.

EuroSkills är det Europiska mästerskapet i Yrkesskicklighet där ungdomar under 25 år från de 28 europeiska medlemsländerna tävlar om att ta hem EM-titeln i sitt yrke. EuroSkills 2016 genomfördes 1-3 december 2016 på Svenska Mässan i Göteborg. Omkring 500 yrkesskickliga ungdomar, från närmare 30 länder, tävlade i tre dagar för att avgöra vem som skulle bli bäst i Europa i 35 olika yrken. Mästerskapet inbegrep ett stort engagemang från företag och organisationer. 65 000 unika besökare slog förväntningar med råge. Citat från utvärderingen; "Under EuroSkills säger grundskoleelever att de framförallt fått bättre kunskap om vilka yrkesprogram som finns, olika yrken och branscher, jobb möjligheter efter ett yrkesprogram samt vad de tycker är intressant. Föräldrar har först och främst fått bättre kunskap om olika yrken och branscher, men svarar överlag att de lärt sig mer." Västra Götalandsregionen bidrog med finansiering av studie- och yrkesvägledningspaket att användas före under och efter EuroSkills i grundskolor. Andra delar var Skaraborgsprojektet **Inkluderande teknikbransch** som hade egen monter likaväl som HR-strategiska hade sin med VR-material om yrken inom vården.

Projektet **Transfer Väst** erbjuder skolor att beställa klassrumsföreläsningar med föreläsare från Transfers kunskapsnätverk för att komplettera den teoretiska undervisningen i skolan med en inblick i arbetslivet.

---

¹⁰ www.smartafabriker.se

¹¹ www.industrinatten.se, www.industrinatten.nu

12. Lösa större städers utmaningar kring utanförskap och segregation

Under 2016 anlände många asylsökande och nyanlända till Västra Götaland, vilket enligt Länsstyrelsens prognos leder till att 16 909 personer med uppehålls- och arbetstillstånd (nyanlända) kommer att kommunplaceras i Västra Götaland. Samtidigt som det stora antalet personer som på kort sikt behöver försörjningsstöd, bostäder och utbildning i bland annat svenska, bedöms invandringen kunna bidra till kompetensförsörjning inom områden, till exempel omsorg, hälso- och sjukvård, delar av industrin och utbildningssektorn där det idag och under de kommande tio åren råder brist på arbetskraft. Trots statligt stöd för att underlätta de nyanländas etablering är inflyttningen till kommunerna av de nyanlända en påfrestning på kommunal service och hälso- och sjukvård. Genom utbildningsinsatser och förbättrad matchning på arbetsmarknaden bedöms många av de nyanlända bli en tillgång på arbetsmarknaden.

I en aktuell undersökning i sex västsvenska stadsdelar som kännetecknas av låga inkomster och relativt hög arbetslöshet granskades utvecklingen mellan 1997 och 2015 för sysselsättning respektive bidragsberoende. Siffrorna visade med ett undantag (Kronogården) att både sysselsättning och bidragsberoende för åldersgruppen 20-64 år har förbättrats¹².

I Västra Götaland har skolresultaten försämrats i samtliga regiondelar. Andelen avgångselever i årskurs 9 som är behöriga till gymnasiet har minskat från cirka 90 procent i början av 2000-talet till cirka 85 procent 2015. Det är en konsekvens av att spridningen i gymnasiebehörighet har ökat markant mellan skolenheterna i regionen. Andelen elever med gymnasiebehörighet per skola varierade 1998 mellan 70 och 100 procent. År 2015 har variationen ökat till mellan drygt 40 och 100 procent. Mot bakgrund av denna utveckling som kan leda till utslagning av individer och ökade försörjningskostnader för kommunerna antog Västra Götalandsregionen under 2016 en **Handlingsplan för fullföljda studier** med syfte att minska utslagning av ungdomar från utbildningar och underlätta bland annat "hemmasittares" återkomst till ordnad skolgång. Planen, som även tas upp under fråga 13, är främst inriktat på att samordna och förbättra samverkan mellan aktörer inom Västra Götaland, till exempel regional utveckling respektive hälso- och sjukvård. Planen ska också verka som ett stöd för kommunerna som har ansvaret för barn- och ungdomars skolgång.

Den 11 november 2016 arrangerades konferensen **Framtid Västra Götaland**, ett initiativ inom ramen för Västra Götaland 2020 och årets tema var kompetensförsörjning och integration. Konferensen fokuserade på företags och organisationers behov av kompetens och arbetskraft och lockade 370 deltagare, bland dem forskare, politiker, nyanlända, debattörer, företagare, eldsjälar och många fler.

Ytterligare exempel inom området under 2016:

- **Volontärgrupper med fokus nyanlända och arbetsliv** - IM (Individuell människohjälp) vill genom projektet förenkla vägen in i arbetslivet genom gruppverksamhet där nyanlända och volontärer träffas för kunskapsutbyte, studiebesök och språkträning relaterat till arbetsliv och karriär i Sverige.
- **Vägvisare för nyanlända** - Göteborgs föreningscentrum vill stärka sin kontaktpersonsverksamhet som matchar frivillig arbetskraft "vägvisare" med nyanlända flyktingar. Projektet syftar till att förmedla möjlighet för vägar in i samhället genom att bygga nätverk, skapa inträde till praktikplatser, förmedla kontakter med myndigheter och offentlig verksamhet samt skapa ett naturligt sätt att tala om normer och värderingar.

---

¹² Stadsdelar och kommuner som ingick var Bergsjön, Gårdsten, Hjällbo samt Norra Biskopsgården i Göteborg, Kronogården i Trollhättan och Hässleholmen i Borås. Dagens Nyheter 2017-02-15.

- **Inkluderande lärmiljöer/ fullföljda studier** - Skaraborgs kommunalförbund vill främja fullföljda studier genom att bygga inkluderande lärmiljöer i skolorna. De vill även öka kunskaperna på både skol- och huvudmannanivå samt genom forskning bidra till att stärka den samlade kunskapen kring inkluderande lärmiljöer. Projektet fokuserar på kommunerna Skövde, Hjo och Töreboda men spridningsinsatser har genomförts i alla 15 kommuner.

Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

Området *Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft* består av fyra prioriterade frågor:

- Arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar
- Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering
- Stärka möjligheterna till kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer
- Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov

Mål för område och prioriterade frågor		Utfall				
Inriktningsmål: Alla får möjlighet att ta tillvara sin potential och kompetens i utbildning och arbetsliv		2012	2013	2014	2015	2016
Mer än hälften av ungdomarna i Västra Götaland ska påbörja eftergymnasial utbildning inom tre år efter gymnasium och skillnaderna mellan kvinnor och män och olika delar av regionen ska minska*	●	45%	42%	42%	42%	
Minskning av andelen företag och organisationer i Västra Götaland som upplever att brist på kompetent arbetskraft är ett hinder för att utveckla och expandera verksamheten**	●		23%	22%	31%	32%
Insatserna ska medverka till att avhoppet från skolan minskar till mindre än 8 procent i Västra Götaland senast år 2020	●	11%	11%	11%		
Balans mellan tillgång och efterfrågan inom hälften av alla yrkesgrupper år 2020	●	37%	38%	29%	22%	
Kvalitetssäkrad validering och en självständig och samordnad studie- och yrkesvägledning för alla som har behov av det		Följs upp i halvtidsutvärdering				

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

*Mellan åren 2012-2014 har skillnaden i övergångsfrekvens mellan kvinnor och män minskat. ** Källa: Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsprognos

För 2016 har sammanlagt 52 projekt, verksamheter och uppdrag¹³ bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 361 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget efter tre år har 132 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de fyra prioriterade frågorna till en volym om cirka 608 miljoner kronor.

¹³ Varav tolv är socialfondsprojekt inom ramen för strukturfonderna.

13. Arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar

Arbetet för att fler ska fortsätta studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar är en fråga som många aktörer arbetar med på bred front då man ser att det är i princip nödvändigt att ha en gymnasiekompetens för att få ett arbete. I rapporten **Att motverka skolmisslyckanden** som tagits fram under året av enheten för samhällsanalys på Västra Götalandsregionen konstateras, som även lyftes fram under frågan *Lösa större städernas utmaning kring utanförskap och segregation* (fråga 12) att skolresultaten har försämrats i samtliga delregioner i Västra Götaland. Skolresultaten skiljer sig även geografiskt i regionen. Den mest ogynnsamma utvecklingen kan ses i Göteborgs stad, Fyrbodalsområdet, östra Skaraborg och södra Sjuhäradsbygden. Andelen elever med gymnasiebehörighet per skola varierade 1998 mellan 70 och 100 procent och år 2015 har variationen ökat till mellan drygt 40 till 100 procent. Det finns ett starkt samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och skolresultat liksom mellan migrationsbakgrund och skolresultat¹⁴. Som även lyftes under fråga 12 har Västra Götalandsregionen under 2016 haft ett starkt fokus inom området fullföljda studier och **Handlingsplan Fullföljda studier** har antagits. Regionen har därmed inlett en kraftsamling och vill stimulera och utveckla samverkan med andra aktörer för att tillsammans arbeta för att fler elever ska lämna grund- och gymnasieskolan med godkända betyg och arbeta för att avhoppet från skolan minskar till mindre än 8 procent senast år 2020.

Samverkan sker mellan flera avdelningar vid Västra Götalandsregionen och med kommunalförbunden. Under år 2016 har två socialfondsprojekt blivit beviljade medel inom ramen för skolavhopp. Projektet **En skola för alla** omfattar de tre mindre regionerna där Skaraborgs kommunalförbund är projektägare och det andra projektet heter **FSGR** (Fullföljda studier GR) och där är det Göteborgsregionens kommunalförbund projektägare. Målgruppen är unga kvinnor och män mellan 15-24 år som är arbetslösa eller befinner sig i gråzonen mellan studier och arbete. Ungdomar födda utanför Europa är en särskilt viktig målgrupp bland dessa.

Västra Götaland är en region med stor sysselsättning och utveckling inom industri och teknik och att få ungdomar intresserade av matematik, naturvetenskap och teknik är viktigt för att klara den framtida kompetensförsörjningen. Västra Götaland har sex **science centers** som arbetar med att öka intresset för dessa ämnen och har också i uppdrag att arbeta med integration och att bryta könsstereotypa studie- och yrkesval.

Exempel på satsningar 2016

- **Fullföljd grundskola och gymnasiegång** – En konferens under temat fullföljd grundskola och gymnasiegång har ägt rum med 250 deltagare. Målsättning för konferensen var att samla Västra Götalands aktörer så att man i samverkan ska hitta en gemensam väg framåt. Arrangör var folkhälsokommittén vid Västra Götalandsregionen.
- **Sociala investeringsmedel** – Dessa medel används för hälsofrämjande och förebyggande insatser som på sikt förbättrar barn och ungas förmåga att klara grundskolan med godkända betyg. Under 2016 har fem sociala investeringsprojekt pågått och ytterligare fyra har beviljats medel. En särskild partnerskapsatsning har startat i Fyrbodalsområdet där man skapar en infrastruktur för strategisk samverkan mellan region och kommun där gemensamma och långsiktiga satsningar ska utvecklas.

---

¹⁴ Att motverka skolmisslyckanden ”Konsten att kunna ha två tankar i huvudet samtidigt”, Rapport 2016:9 VGR

14. Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering

En regiongemensam satsning på studie- och yrkesvägledning med målet att skapa en oberoende självständig studie- och yrkesvägledning, tillgänglig för alla i behov går vidare.

Ett kollegialt webbaserat verktyg för studie- och yrkesvägledare, www.syvonline.se, är under fortlöpande utveckling. Västra Götalandsregionen har under året beslutat om handlingsplanen **Jämställdhet gör skillnad 2.0** med fokus på jämställd regional tillväxt i Västra Götaland 2016-2018. Ett av tre områden handlar om utbildning och att bryta trender i utbildningsval genom normkritik. Syvonline rustas med kunskap och verktyg om normkritik för att motverka cementering av stereotypa studie- och yrkesval. Under 2016 har ESF-rådet haft utlysning för utvecklingsprojekt om studie- och yrkesvägledning där det startats projekt i linje med strategin.

Valideringsområdet utvecklas äntligen snabbare och detta tack vare många nyanlända med kompetenser som behöver tas till vara då efterfrågan på arbetsmarknaden är stor. Den nationella Valideringsdelegationen arbetar med en nationell strategi för validering och Myndigheten för yrkeshögskolan med riktlinjer för branschvalidering. **Validering Väst**, Västra Götalands stödstruktur i valideringsfrågor, har bidragit i expertgruppen i båda delarna.

Lärosäten har under 2016 fått regeringsuppdrag att arbeta med bedömning av reell kompetens. För detta arbete har ett nätverk mellan samtliga lärosäten i Västra Götaland samt Högskolan i Halmstad och Högskolan Jönköping och Validering Väst påbörjat samverkan om utvecklingsarbete.

Det finns många bristyrken och ett av dem är kockyrket. Valideringsmodell av redan anställda inom restaurangkök har utvecklats till att fungera även för offentliga storkök under 2016. Utvecklingsarbetet har skett mellan Utbildningsrådet Hotell och Restaurang (UHR) och Validering Väst. Validering Väst driver arbetet med stöd av **Skolmatsakademien**, ett nätverk mellan 50 kommuner. På UHRs hemsida <http://uhr.nu/referenser> återfinns två referenser gällande Kockvalidering. Det är nu 10 kommuner inom Västra Götaland som är igång. Validering Västs stöd vid spridning, utbildning och implementering fortsätter.

15. Stärka möjligheterna till kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer

För att ge fler människor nya möjligheter att utvecklas behöver det livslånga lärandet stärkas. Arbetslivet och yrkesroller förändras allt snabbare och möjligheterna till fortbildning och vidareutbildning blir viktigare. Färre kommer kunna utbilda sig för ett helt yrkesliv på en gång och detta visar på vuxenutbildningens avgörande roll i framtiden.

För att driva regionalt utvecklingsarbete inom området pågår en rad insatser och även utbildningsinsatser såsom **Från strategi till EU-ansökan** där fokus ligger på att kompetensutveckling är nyckeln till regional utveckling och tillväxt där målet är att dra nytta av de resurser som EU kan tillföra regionen.

Exempel på satsningar 2016

- **KOBRA** - Ett svenskt-norskt-danskt Interreg-projekt som finns i bland annat Fyrbodal, Boråsregionen och Alingsås och utgår från funktionen kompetensmäklare. Kompetensmäklarna ska identifiera och förmedla kunskap om kompetens och utbildningsbehov genom att vara en länk mellan företag/arbetsliv och utbildningssamordnare. Under projekttiden har 240 företag inom industriteknik och

besöksnäringen fått ett besök. Underlagen från dessa besök ska ligga till grund i behovsbaserade utbildningar. KOBRA togs även upp under fråga 10.

- **Kompetensnavet** - en satsning som vänder sig till tillverkande företag i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodalen. Projektet syftar till att stärka förmågan hos små och medelstora tillverkande företag i Västra Götaland att attrahera, utveckla och behålla rätt kompetens. De deltagande företagen ska genom deltagande i projektet utveckla kunskap och företagsanpassade verktyg för att kunna implementera "Ledningssystem för kompetensförsörjning". Det sker genom satsningar på kompetensutveckling för anställda kvinnor och män och genom att utveckla arbetsplatskulturen så att den attraherar rätt kompetens, oavsett individernas kön/könsidentitet, etnicitet, religion, funktionsförmåga, ålder och sexualitet. På ett övergripande plan ska projektet bidra till att synliggöra kompetensförsörjningsbehoven hos de västsvenska tillverkande företagen på kort, medellång och lång sikt och möjliggöra en bättre långsiktig planering och anpassning av regionens utbud av utbildningsinsatser.
- **Inkluderande teknikbransch** - Ett exempel i Skaraborg på ett innovativt utvecklingsprojekt inom teknikbranschen med många parter. Centrala målgrupper i projektet är studie- och yrkesvägledare, Teknik College Skaraborg, företagsledning och utvalda personalgrupper på teknikföretag såsom Volvo GTO, Furhoffs Rostfria AB, Högskolan i Skövde, IDC, Skaraborgs Kommunalförbund och EDCS. Målet är att skapa metoder och modeller för inkluderande lärandemiljöer inom branschen och teknikutbildning.

16. Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov

För att på ett effektivt sätt tillgodose framtida kompetensbehov krävs en ökad förståelse för varandras roller och funktioner. Det krävs anpassning från utbildningsanordnare och arbetsliv för att tillsammans möta kommande kompetensbehov på arbetsmarknaden. Under 2016 har Västra Götalandsregionen fokuserat på att ta fram kunskapsunderlag i form av rapporten **Utbildning- och arbetsmarknadsprognos för Västra Götaland** med sikte på 2025. En utmaning i det regionala utvecklingsuppdraget är att säkerställa att företag och offentlig sektor får tillgång till den kompetens som efterfrågas och att ungdomar utbildar sig inom områden där det finns jobb i framtiden. För att lyckas med detta krävs en bra matchning mellan tillgång på utbildad arbetskraft och arbetsgivarnas efterfrågan på kompetens. Syftet med utbildnings- och arbetsmarknadsprognosen är att ge ett regionalt planeringsunderlag som kan bidra till en ökad samverkan och dialog mellan utbildningsaktörer, arbetslivet och offentliga aktörer.

Exempel på insatser år 2016

- **Förstärkning av analysarbetet** - Under 2016 med fokus på den delregionala nivån har en förstärkning av analysarbetet vid Västra Götalandsregionen skett. En analytiker har anställts och delregionala rapporter utifrån utbildning- och arbetsmarknadsprognosen har tagits fram för respektive delregion.
- **RegioVux** – är ett nationellt socialfondsprojekt som har startat med Skolverket som projektägare. Skaraborgs kommunalförbund deltar tillsammans med fyra andra parter i Sverige. Projektet är kopplat till regeringens satsning på regionala yrkesvux som ska möta arbetsmarknadens behov av kompetens och nyanländas behov av yrkesutbildning på gymnasial nivå.

Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet

Området *Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet* består av fyra prioriterade frågor:

- Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling
- Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet
- Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
- Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall				
<i>Inriktningsmål: Invånarna i alla delar av Västra Götaland ska bli allt mer nöjda med sin tillgång till kommunikation</i>	2012	2013	2014	2015	2016
Utbyggnad av en infrastruktur som möjliggör en fortsatt vidrigning av de lokala arbetsmarknaderna i Västsverige*	7	7	7	6	
En tredjedel av invånarnas resor ska 2025 göras med kollektivtrafik.	26,5%	28,2%	27,8%	27,7%	28,3%
Nio av tio invånare ska vara nöjda med sin senaste resa med kollektivtrafiken år 2020	79%	77%	79%	79%	81%
Minst 95 procent av kollektivtrafiken ska utföras med förnybar energi år 2025 (personkilometer)		80%	86%	91%	94%
Kollektivtrafiken ska använda 25 procent mindre energi per personkilometer jämfört med 2010			2%**	2%**	2%**
2020 ska nio av tio hushåll och företag ska ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s vid nedladdning		50%	54%	66%	72%
Tillgängligheten till arbetsplatser samt kommersiell och offentlig service mätt i restid med bil, kollektivtrafik och med cykel ska öka	<i>Mätetal ska utvecklas</i>				
Västra Götaland ses som ett föredöme när det gäller IT-användning för hållbarhet och samhällsservice	<i>Följs upp i halvtidsutvärdering</i>				
En gemensam strukturbild för Västsveriges långsiktiga utveckling baserad på hållbar utveckling, vilken ger värdefulla bidrag till kommunala, regionala och nationella planprocesser, ska ha etablerats	<i>Följs upp i halvtidsutvärdering</i>				

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

*Mäts med antalet lokala arbetsmarknader i Västra Götaland, **Procent högre än 2010

Planer, program och strategier inom infrastruktur, kollektivtrafik och IT-infrastruktur utarbetats i samråd med kommuner, kommunalförbund och andra intressenter och är en del av genomförandet av VG2020. Västra Götalandsregionen har regeringens uppdrag att ta fram en regional plan för transportinfrastrukturen och prioritera satsningar. Därutöver handlar det om att påverka regering, riksdag och statliga verka att öka satsningarna på infrastruktur i Västra Götaland. Kollektivtrafik och infrastruktur är två områden som är tätt sammanflätade. Västra Götalandsregionen ansvarar för kollektivtrafiken och i trafikförsörjningsprogrammet fastställs den strategiskt långsiktiga utvecklingen av den i Västra Götaland. Västra Götalandsregionens bredbandsstrategi beskriver bredbandsmarknaden och innehåller åtgärder för bristerna i tillgång till bredband. Smart region Västra Götaland är en regional digitaliseringsstrategi med mål och strategier för utvecklingen av digitaliseringen i Västra Götaland.

Utöver planer, program och strategier har för 2016 sammanlagt 29 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 114 miljoner kronor. I dessa ingår bredbandsstöd till tolv kommuner till en volym av drygt 15 miljoner kronor samt 25 miljoner kronor¹⁵ för att stärka upp de statliga infrastrukturplanerna varav

¹⁵ Ytterligare 20 miljoner kronor avsattes för medfinansiering och förskottering men vidtogs inte under året.

15 miljoner för cykelvägar. Därtill tillkommer även Västtrafiks verksamhet till den prioriterade frågan på 4 165 miljoner kronor för 2016. Utöver finns ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Det innebär att utöver planer, program och strategier har sammantaget för tre år 64 insatser bedömts vara direkt kopplade till någon av de fyra prioriterade frågorna till en volym om cirka 161 miljoner¹⁶ kronor.

17. Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling

2016 har präglats av revidering av regional respektive nationell infrastrukturplan samt Sverigeförhandlingen och kommunikationerna till och från Norge. Investeringar enligt gällande regional infrastrukturplan sker löpande. Revideringen av **regional transportinfrastrukturplan** tar sin utgångspunkt i en systemanalys och en godstransportstrategi som antogs 2016. I nationell transportinfrastrukturplan har ett antal åtgärder för Västra stambanan påbörjats. Nya Marieholmsbron är invigd vilket innebär att pålitligheten för järnvägstransporter till Göteborgs hamn har förbättrats markant. Under 2016 invigdes även en motorvägssträcka på Rv40 förbi Ulricehamn. Inom det Västsvenska paketet har busskörfält mot Kungälv byggts på E6 och nedsänkning av E45 förbi Gullbergsvass har påbörjats. I övrigt närmar sig nu både Västlänken och Hisingsbron byggstart.

Västra Götalandsregionen har fokuserat på att nationellt lyfta investeringsbehovet för de **regionala järnvägarna**. Fortsätter det som idag kommer 30 procent av järnvägarna successivt avvecklas. De regionala järnvägarna är viktiga för att binda samman arbetsmarknadsregioner. En bättre **järnvägsförbindelse till Norge** har också hög prioritet. Trafikverket och Jernbaneverket har gjort en gemensam utredning för sträckan Oslo – Göteborg. Den ska förhoppningsvis leda till att behovet av investeringar lyfts upp i både norska och svenska infrastrukturplaner. I Göta älv Vänerstråket har en åtgärdsvalsstudie visat på en positiv samhällsekonomisk effekt av att byta slussarna i kanalen till 2030.

Arbetet med **Sverigeförhandlingen** har under året resulterat i ett antal handslag. Intressenterna har haft intensiv dialog och ett antal utredningar med fokus på kostnader och behov har slutförts. I stråket Göteborg – Borås har Trafikverket haft några lokaliseringsstudier på remiss. I en utredning har Trafikverket bekräftat stationsläget för Landvetter flygplats. Storstadsåtgärderna har diskuterats, både om innehåll och medfinansieringsgrad, men än finns inget konkret förslag. Västra Götalandsregionen har tagit fram en funktionsutredning som redogör för hur regional nytta kan kombineras med nationell nytta genom att välja utbyggnadsordning och kombinera höghastighetsbanan med konventionell järnväg. Kommunerna i stråket har ställt sig bakom utredningens förslag.

Under 2016 sköt Västra Götalandsregionen till 45 miljoner kronor extra från den egna budgeten för att stärka upp de statliga infrastrukturplanerna med riktade åtgärder. Utbyggnaden av **regionala cykelvägar** följer den beslutade cykelstrategin, och den särskilda satsningen från regionfullmäktige om 15 miljoner kronor har upparbetas. Förbättrad infrastruktur för cykel stärker möjligheten för arbets- och studiependling samt knyter ihop stad och land. Ytterligare 10 miljoner kronor har använts för smärre åtgärder och utredningsinsatser. Däremot har inte de medel (20 mnkr) som avsattes för medfinansiering och förskottering kunnat vidtas under året, bland annat på grund av att staten inte prioriterat de regionala järnvägarna.

---

¹⁶ För 2016 ingår förstärkningen till de statliga infrastrukturplanerna. Dessa var inte medräknade tidigare år.

18 Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet

Regionfullmäktige antog i slutet av året ett nytt **trafikförsörjningsprogram**, som slår fast den strategiska utvecklingen av kollektivtrafiken i Västra Götaland. Det övergripande målet handlar om att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Med kollektivtrafiken erbjuds invånarna goda resmöjligheter och vidgade arbetsmarknader på ett långsiktigt hållbart sätt.

Uppföljningen av trafikförsörjningsprogrammet 2012 - 2016 visar att kollektivtrafiken har haft en stark positiv utveckling under perioden. Framförallt har marknadsandelen, resandet och andelen förnybart i kollektivtrafiken ökat mycket. Med en utvecklingstakt om 3 procent per år kommer målet om fördubblat resande till 2025 att nås. Resenärerna har också blivit något nöjdare med kollektivtrafiken, men nivån når inte riktigt upp till målet. Alla fordon utom de äldsta spårvagnarna är anpassade för personer med funktionsnedsättning. Samtidigt släpar hållplatsanpassningen efter. Utfasning av fossila bränslen ligger över målet. Energianvändningen däremot minskar inte, och det målet kommer bli svårt att nå. En utredning gjorts för att bedöma vilka energikällor och bränslen som kan vara aktuella i kommande upphandlingar i Göteborgsområdet.

Under 2016 beslutade Västra Götalandsregionen att förlänga den **förstärkta tågtrafiken mellan Trollhättan och Halden via Ed** till 2019. **Målbild 2035 för stadstrafiken i Göteborg, Mölndal och Partille** gick ut på bred remiss våren 2016 och ett 60-tal remissvar inkom. Remissen gav anledning till att fördjupa och konkretisera delar av målbilden. Parallellt med målbildsarbetet har inspel av objekt gjorts till infrastrukturplaneringen.

Inom **ElectriCity** pågår mobilisering för att engagera fler parter i fler utvecklingsprojekt på test- och demoarenan. Arbetet med **pris- och sortimentsstrategin** har fokuserat på att göra det enklare för resenären, att göra systemet mer enhetligt och utveckla möjligheten till digital försäljning i applikationen "Västtrafik To Go". **Hållbart resande väst** har efter ett och ett halvt år blivit en självklar aktör inom hållbart resande. Flera projekt har genomförts med gott resultat tillsammans med kommuner och organisationer, till exempel skolreseplaner, vintercyklist och cykelvänligarbetsplats.

19 Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet

Arbetet med den digitala agendan med handlingsprogram har startat upp under 2016. Som ett led i agendan har arbetsgruppen **Digitaliseringsrådet** etablerats och implementeringen av åtgärder börjat. I slutet av 2016 startades ett analysarbete för att värdera vilka områden i handlingsplanen som ger störst nytta som underlag för det fortsatta arbetet med att prioritera insatsområden. Nyttorealiseringsanalysen kommer vara klart under första kvartalet 2017. Återkommande konferenser sker också för att samla parter och driva digitaliseringen i Västra Götaland. Digitalisering i människans tjänst är en sådan, som genomförs årligen på våren.

Bredbandsutbyggnaden har fortsatt enligt plan under 2016. Drygt 15 miljoner kr i **breddbandsstöd** har beviljats för utbyggnad av fiber på landsbygd i Västra Götaland. UBIT-gruppen, som är en samverkansgrupp mellan regionen, Länsstyrelsen och kommunerna stödjer utvecklingsarbetet. I gruppen ingår också Coompanion och Hela Sverige ska leva. Västra Götalandsregionen fick andrapriset i European Broadband Award för sitt arbetssätt med att bygga ut bredband genom samverkan. Priset delades ut av EU-kommissionen i november 2016 i Bryssel. Västra Götalandsregionen äger tillsammans med 28 kommuner ett bredbandsbolag, **Netwest AB**, som ska underlätta för marknadens aktörer att köpa förbindelser i den infrastruktur som finns inom offentligt ägda stadsnät eller fiberföreningar samt bidra till att utveckla bredbandsinfrastrukturen.

Den regionala bredbandsstrategin beskriver hur situationen och marknaden för bredband ser ut i Västra Götaland. Strategin visar vilka bristområden som finns för en robust och framtidssäker bredbandsinfrastruktur. Målet är att 90 procent av hushållen ska ha tillgång till minst 100 Mbit/s symmetriskt år 2020. Statliga Post- och Telestyrelsen följer upp utbyggnaden i landet och det finns inte ännu någon tillgång till statistik som beskriver läget vid utgången av 2016. Bedömningen är emellertid att målet kommer att uppnås om nuvarande utbyggnadstakt fortsätter.

20 Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland

Utvecklingen av en långsiktigt hållbar region behöver grunda sig på en gemensam övergripande framtidsbild av den fysiska strukturen. Syftet är att stärka Västra Götalands förutsättningar för en hållbar utveckling med koppling till den fysiska planeringen. Regional fysisk planering är ett utvecklingsområde för Västra Götalandsregionen. Erfarenheter från andra regioner visar att det krävs en långsiktig process för att nå en gemensam bild. Västra Götalandsregionens arbete görs i en samlad process med målet att skapa en gemensam kunskapsbas och därefter en gemensam målbild och strategier för att nå den.

I processen att bygga upp kunskap om regionens fysiska strukturer, samarbetar och stöttar Västra Götalandsregionen kommunalförbunden genom utrednings- och personella resurser. De fyra kommunalförbunden har olika utgångsläge för att samverka kring samhällsbyggnad och fysisk planering. Göteborgsregionens kommunalförbund (GR) har sedan länge en organisation och plan. I Skaraborgs kommunalförbund har den politiska ledningen under 2016 ställt sig bakom en strukturbild och arbetet fortsätter, bland annat har ett samhällsbyggnadsnätverk skapats. Fyrbodals kommunalförbund har under hösten 2016 startat upp planeringen för motsvarande arbete. I Sjuhärads kommunalförbund/Boråsregionen förs diskussioner om möjliga upplägg för att påbörja ett strukturbildsarbete. De delregionala strukturbilderna kommer att fungera som kunskapsunderlag till bilden för hela Västra Götaland.

Som ett led i arbetet har även andra kunskapsunderlag tagits fram. Under våren färdigställdes **Västra Götalands funktionella geografi – befolkning, arbete och boende**, en rapport som visar på sambanden mellan tillväxt och regionens fysiska struktur. Västra Götalands olika delar har skilda fysiska och utvecklingsmässiga förutsättningar. Utmaningen är att identifiera de frågor, av fysisk karaktär, som har stor potential för samverkan för att nå målen i visionen och Västra Götaland 2020. Ett sådant arbete startar tillsammans med kommunalförbunden och länsstyrelsen under våren.

EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan

Området *Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan* består av fyra prioriterade frågor:

- Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar
- Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland
- Göra Västra Götaland till ett föredöme och en testarena för hållbar landsbygdsutveckling och samspelet mellan stad och land
- Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall				
<i>Inriktningsmål: Västra Götaland år 2020 ska ses som ett föredöme när det gäller utveckling, implementering och spridning av hållbara lösningar i Sverige och Europa</i>	2012	2013	2014	2015	2016
En miljöteknikmarknad med en tillväxt i sysselsättning och export som är snabbare än i riket	● Syss: +3,9% Exp: +5,3%	Syss: +0,6% Exp: +16%	Syss: -0,5% Exp: +14%	Exp: -10%*	
Förändringsarbetet i offentlig sektor ska år 2020 ha hållbar utveckling och globalt ansvar som en bärande princip	Följs upp i halvtidsutvärdering				
2020 har överenskommelser nåtts som omfattar de huvudsakliga insatser som krävs för att nå de övergripande målen om energiomställning, transporteffektivitet, resurs-hushållning och ett giftfritt samhälle.	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Bra villkor för en resurseffektiv lokal produktion och livsmedelsförsörjning med minskad klimatpåverkan och som främjar hållbara ekosystem	Följs upp i halvtidsutvärdering				
Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar	Följs upp i halvtidsutvärdering				

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås
2012 Riket: Sysselsättning +1,7%, export -0,9%. 2013 Riket: Sysselsättning -1,6%, export -11%. 2014 Riket: Sysselsättning -0,9%, export -0,3%. 2015 riket: Export +2,1%, sysselsättning finns ej.

Under 2016 har sammanlagt 45 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 75 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget för tre år har 144 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de fyra prioriterade frågorna till en volym om cirka 356 miljoner kronor.

21 Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar

Denna fråga lyfts särskilt i en av rekommendationerna för Västra Götaland 2020 om att Västra Götaland ska bli föregångare i omställning till förnybar energi. Målet för förändringsarbetet är att offentlig sektor ska ha hållbar utveckling och globalt ansvar som en bärande princip år 2020. Västra Götalandsregionen har ett fortsatt nära samarbete med Länsstyrelsen och genom detta ökat kraften i det regionala ledarskapet. Arbetet med strategiska vägval för en fossiloberoende region (läs mer om detta under fråga 22) är ett exempel på regionalt ledarskap. Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen har under året haft delregionala träffar för kommunerna både vad det gäller **Strategiska Vägval** och gällande miljömålen. Västra Götalandsregionen egen verksamhet ska framstå som ett gott exempel inom området.

Under året har miljöprogram 2014-2016 avslutats med goda slutresultat. 11 av totalt 14 mål till 2016 uppnåddes. Exempel på utveckling under perioden är en minskning av matsvinnet med 23 procent, användning av förnybara drivmedel för person- och lätta lastbilar har ökat från 29 till 62 procent, förbättrat energieffektiviteten i totala egna fastighetsbeståndet med 6 procent och ökat andelen ekologiska livsmedel från 29 till 41 procent.

Under 2016 har regionfullmäktige beslutat om **miljöplan för 2017-2020** för de egna verksamheterna där mål om fossiloberoende transporter och verksamhetsenergi, giftfri miljö och hållbar resursanvändning finns definierade till 2020.

Exempel på insats under 2016:

- **Destruktionsanläggningar för lustgas** - Under året har samtliga fem destruktionsanläggningar tagits i drift. Trots att inte alla anläggningarna var i drift hela året uppnåddes målet om 50 procent minskade utsläpp från lustgas jämfört med 2009. Resultatet blev en minskning om 51 procent.

22 Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland

Målet för fråga 22 är att 2020 ha **överenskommelser** som omfattar de huvudsakliga insatser som krävs för att nå de övergripande målen om energiomställning, transporteffektivitet, resurshushållning och ett giftfritt samhälle. Arbetet har koncentrerats till överenskommelser och samverkan kring en samhällsomställning ur klimatsynpunkt.

2009 antog regionfullmäktige en klimatstrategi för Västra Götaland med målet att bli **fossiloberoende 2030**. Över 70 aktörer i Västra Götaland har anslutit sig till strategin. Med utgångspunkt i regionfullmäktiges budget 2014 beslutade miljönämnden att ta fram en plan för hur målet om en fossiloberoende region ska uppnås, strategiska vägval. Detta sammanföll med länsstyrelsens regeringsuppdrag att ta fram en regional åtgärdsplan för att minska klimatpåverkan. Västra Götalandsregionen och länsstyrelsen enades om att genomföra dessa processer i samverkan. Processen har beretts i Beredningen för hållbar utveckling (BHU) och finansierats av miljönämnden.

Målet med en fossiloberoende region definieras som att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 procent från 1990 till 2030 i Västra Götaland och med delmålet 40 procent 2020. Utfallet är att växthusgaserna har minskat med 15 procent från 1990 till 2014 i Västra Götaland.

Under 2015/16 har underlagsmaterial tagits fram, dels faktamaterial vad gäller Västra Götalands förutsättningar att nå målet att bli fossiloberoende 2030 och dels en omfattande dialogprocess med företag, akademi, institut, myndigheter, kommuner, kommunalförbund och unga vuxna. Underlagsmaterialet har analyserats och de prioriterade insatsområdena har skickats ut som remiss. Förslaget består av tolv satsningar inom fyra fokusområden; hållbara transporter, klimatsmart och hälsosam mat, förnybara och resurseffektiva produkter och tjänster, samt sunda och klimatsmarta bostäder.

Totalt har ca 200 personer från näringsliv, akademien och offentliga organisationer medverkat i att ta fram förslag till insatser för att lösa utmaningarna. Under året har det också skett en kontinuerlig politisk dialog med kommunalförbunden och i beredningen för hållbar utveckling (BHU) samt med andra viktiga aktörer.

23 Göra Västra Götaland till ett föredöme och en testarena för hållbar landsbygdsutveckling och samspelet mellan stad och land

Det har tagit oväntat lång tid för **Landsbygdsprogrammet** att komma igång och det har gjorts stora förändringar i det nya programmet jämfört med föregående. En av konsekvenserna är att delar av programmet har centraliserats och besluten fattas för hela landet av Jordbruksverket och inte som tidigare decentraliserat hos länsstyrelserna. Detta försvårar det strategiska samarbetet som Västra Götalandsregionen haft med länsstyrelsen i Västra Götaland och regionens insatser för landsbygdsutveckling blir ännu viktigare än tidigare.

Västra Götalandsregionen var under 2016 värd för den parlamentariska **landsbygdskommitténs dialogmöte**. Landsbygdskommittén har i uppdrag ”att föreslå en sammanhållen politik för en långsiktigt hållbar utveckling i Sveriges landsbygder”¹⁷. Syftet med dialogmötena är att få in de regionala och lokala aktörernas syn på möjligheter och utmaningar kopplat till den långsiktiga hållbara utvecklingen.

Västra Götalandsregionens miljönämnd har under året fattat beslut om **Kraftsamling Biogas 2017-2020** som är en fortsättning av programmet för biogasutveckling i Västra Götaland. Målet är att produktionen och användningen av biogas ska öka. Programmet stödjer landsbygdsutveckling genom lokal framställning av biogas från gödsel, lantbrukets restprodukter och energigrödor är prioriterat och har stor potential. Men också genom att avfall och restprodukter tas omhand så att näringsämnen kan återföras till marken via biogödsel. Det bidrar till en mer cirkulär bioekonomi och till landsbygdsutveckling. Ökad biogasproduktion från lantbruket ingår bland annat i den treåriga samverkan mellan Sveriges Lantbruksuniversitet i Skara och Västra Götalandsregionen som startade 2014.

Produktionen av biogas fortsätter att överstiga efterfrågan i Västra Götaland och därför prioriterades aktiviteter för att stimulera en ökad användning av biogas under 2016. Biogas Väst har deltagit i framtagande av en nationell **Strategisk innovationsagenda (SIA)** och dialog har förts med flera av kommunalförbunden om insatser som bidrar till en fossiloberoende fordonsflotta där biogas är en viktig pusselbit.

Inom jordbruk och livsmedelsförädling har nya projekt medfinansierats inom precisionsodling, utveckling av ekologisk odling och utveckling av förädlingskedjan för ekologiska råvaror. **Långsiktig utvecklingsstöd för livsmedelsföretag** ger AgroVäst, Lokalproducerat i Väst, Livsmedels Acceleratorn och Industriell Dynamik.

Exempel på insatser under 2016:

- **Ökad insamling av matavfall** – Göteborgsregionens kommunalförbund ska genom projektet stötta den samverkan mellan kommuner och verksamheter i Västra Götaland som vill öka insamlingen av matavfall till biogasproduktion. Arbetet sker genom ökad kunskap, nya konkreta verktyg som underlättar kommunernas arbete samt genom ökad spridning av erfarenheter och goda exempel.
- **Naturbeteskött** - Naturbetesmarker är den naturtyp i Sverige som är mest artrik och god skötsel är en förutsättning för att många växter och insekter ska kunna leva vidare på dessa marker. Idag återstår bara 10 % av arealen naturbetesmarker som fanns för hundra år sedan. Genom exempel på olika nötköttsproduktion där djuren betar naturbetesmarker visar projektet *Nötköttsproduktion på naturbetesmark* på lösningar för en hållbar nötköttsproduktion.
- **f3 (Fossil Free Fuel)** – I samverkan mellan industri, högskolor, institut och myndigheter med gemensamt intresse sker arbetet med förnybara drivmedel i det nationella kunskapscentret f3. Under de senaste åren har verksamheten blivit betydligt mer känd vilket märks genom ökande antal projektansökningar till programmet samt fler kontakter och förfrågningar om presentationer och deltagande i olika expertgrupper.

---

¹⁷ <http://www.sou.gov.se/parlamentariska-landsbygdskommitten/dialogmoten/>

24 Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling

Målet för fråga 24 är *en miljöteknikmarknad med en tillväxt i sysselsättning och export som är snabbare än i riket*. Marknaden har ökat 2012 och 2013 men minskade något 2014. År 2015 var exporttillväxten mindre än riket i övrigt vilket gör att målet inte uppfylls.

För Västra Götalandsregionen stöttas utvecklingen av miljölösningar framförallt genom **handlingsprogrammen för hållbara transporter, livsmedel och gröna näringar** samt **hållbar energi och bioinnovation**. Under året har det inom dessa program tillkommit nya projekt inom områdena energieffektivt byggande och logistik och transport. Gemensamt för dessa är att det är lokala lösningar som utvecklas och prövas här men som har stor potential att kunna exporteras framförallt som bra lösningar ur klimatsynpunkt.

Att hitta systemlösningar för hållbara transporter är ett prioriterat område och en av världens modernaste busslinje utvecklas i Göteborg. Vidare har Västra Götalandsregionen ett nationellt uppdrag från Energimyndigheten att samordna och koordinera olika **näringslivsprojekt inom vindbruk**. Detta är en av fyra vindnoder i Energimyndighetens nätverk för vindbruk.

I arbetet med att få till **lokala klimatinvesteringar** samarbetar Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen för att arrangera informationsträffar och rådgivning. 84 ansökningar har beviljats i Västra Götaland, mest i landet. Merparten av dessa investeringar har varit transportrelaterade som laddinfrastruktur och fossiloberoende transporter.

Inom **bioinnovationsområdet** pågår det många aktiviteter. Här prövas lösningar för att byta råvarubas för petrokemiska produkter till icke fossila för att minska de relativt stora utsläpp av fossil koldioxid som sker i Västra Götaland. För sådana kommersiella produkter finns en stor exportmöjlighet. Arbetet har under året hållits ihop av det Västsvenska kemi- och materialklustret.

Inom ramen för det **regionala serviceprogrammet** för gles-, landsbygds, och skärgårdsområden har företagsstöd och satsningar för kommersiell service startats upp. I nära samarbete med Länsstyrelsen har överföringen av det kommersiella stödet från Västra Götalandsregionen till Länsstyrelsen genomförts. Lokalt arbetar kommuner och andra organisationer med program och projekt. Tillväxtverket har enligt regeringsuppdrag tilldelat Västra Götalandsregionen drygt 4,3 miljoner kronor för **särskilt driftstöd till dagligvarubutiker i sårbara och utsatta lägen**.

Under 2016 har det även beslutats om en checklista för att säkra att landsbygdens behov tas i beaktande vid beslut av Västra Götalandsregionens regionutvecklingsnämnd. Den ska införas som rutin under stärkt regional serviceutveckling 2017.

Västra Götalandsregionen har under 2016 blivit beviljade medel från Tillväxtverket för ett projekt vars syfte är att uppnå en flernivåsamverkan och delaktighet för en fungerande servicestruktur på landsbygden. Västra Götalandsregionen vill genomföra ett paraplyprojekt för att utveckla och utvärdera tre metoder för lokal utveckling med syfte att utifrån olika utgångspunkter stärka den lokala servicen på de orter som blir aktuella.

Exempel på insatser under 2016:

- **Power Väst** – Satsningen syftar till att skapa samverkan inom vindkraftsområdet mellan västsvenska aktörer. Denna samverkan bidrar till en nationell utveckling som ger förnybar och långsiktigt hållbar elproduktion från vindkraft samt fler arbetstillfällen

- **Sol i Väst** – Ett nätverk där offentliga aktörer tillsammans bygger upp kompetens och erfarenheter om solcellsutbyggnad. Syftet för överenskommelsen är att få kommuner och organisationer i Västra Götaland att investera i solcellsanläggningar.
- **Passivhuscentrum** – Ett centrum för att utveckla teknik och erfarenheter runt energieffektivt byggande. Passivhuscentrum är placerat i Alingsås.
- **Biogas Väst** - En arena som samlar biogasaktörer från marknaden, offentlig sektor och forskning i Västra Götaland i aktiv samverkan. Målet är en ökad produktion och användning av biogas i Västra Götaland.

Ansvarsfull och hållbar konsumtion

Området Ansvarsfull och hållbar konsumtion består av två prioriterade frågor:

- Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar
- Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall	
<i>Inriktningsmål: Invånarna i Västra Götaland ska ta ökad hänsyn till hur deras konsumtion påverkar människor och miljö, lokalt och globalt</i>	2015	2016
En ökad andel invånare ger uttryck för hållbara värderingar och bidrar till mer hållbar, resurseffektiv, konsumtion mot år 2020	27%*	
År 2020 ska det finnas etablerade system för att följa hur vi i Västra Götaland hanterar våra inköp i ett hållbarhets- och innovationsperspektiv	Följs upp i halvtidsutvärdering	

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås
 * Genomsnitt av andelen som anger "mycket ofta" eller "alltid" på frågan "hur ofta hör du nedanstående saker: väljer miljömärkta varor, undviker att köra bil, sorterar hushållsavfall, undviker att resa med flyg, handlar ekologisk mat, avstår att äta kött samt handlar second hand eller begagnat.

Under 2016 har sammanlagt 20 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 18 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget för tre år har 40 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de två prioriterade frågorna till en volym om cirka 101 miljoner kronor.

25 Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar

Målet för fråga 25 är att en ökad andel invånare ger uttryck för hållbara värderingar och bidrar till mer hållbar, resurseffektiv, konsumtion mot år 2020. 2015 var denna siffra 27 procent. Det var första året en mätning skedde så kommande år får utvisa riktningen. SOM-undersökningen för 2016 för Västsverige fokuserade på tema hållbarhet i relation till såväl klimat som sociala sammanhang, ekonomi och politik och resulterade i rapporten *Hållbarhetens horisont*.

I Västra Götalandsregionen miljönämnds **handlingsplan för Resurseffektiva och giftfria produkter och tjänster 2014-2016** har flera projekt initierats, framförallt har en övergång till cirkulär ekonomi inom textil- och möbelbranschen prioriterats. Under 2016 har flera studier genomförts som visar att den viktigaste insatsen är att utveckla produkter som är gjorda för ett cirkulärt system istället för ett linjärt. Produkter utformas för en lång livslängd och på ett enkelt sätt kan uppdateras och renoveras. Detta kommer prioriteras under 2017. Under 2016 har såväl design som tekniker utvecklats inom textil- och möbelbranschen som bidrar till att ge befintliga produkter en längre livslängd. Professionella företag, som främst tillverkar nya produkter, utvecklar tekniker för uppdatering och renovering och en ny professionell underleverantörsbransch börjar växa fram där företagen breddar sin affärsidé för att serva kunder. Då satsningen på en övergång till cirkulär ekonomi i textil- och

möbelbranschen har tagits emot mycket positivt i branschen så har programmet Resurseffektiva och giftfria produkter och tjänster” som avslutades 2016 ersatts med **Programmet för Cirkulärt mode och hållbara miljöer 2017-2020**.

En bra sortering är avgörande för att utveckla nya produkter av insamlat material. Swerea IVF/Högskolan Borås har startat en **testbädd för kvalitativ materialåtervinning** ska resultera i nya produkter där över 40 företag medverkar.

Under 2016 har Naturvårdsverket redovisat ett regeringsuppdrag kring eventuellt producentansvar för textilier. Västra Götalandsregionen har aktivt medverkat för att lyfta fram vikten av en hållbar konsumtion och produktion för att skapa utveckling och arbetstillfällen i Sverige, och inte enbart se till avfallet, vilket också fick gehör i slutrapporten till regeringen.

Exempel på insatser och aktiviteter under 2016:

- **Re:textile** – Science park i Borås koordinerar arbetet med att kombinera studier, analyser och prototyputveckling för hur man kan uppdatera kläder och ge dem längre livslängd i samarbete med Västsvenska företag. Redan nu medverkar en lång rad företag som kan erbjuda tjänster inom färgning, tryck, brodyr, skrädderi, maskinutveckling m.m. som testas av modeföretagen.
- **Möbelbruket** – Tibroföretag återrenoverar stolar som kasserats från offentliga organisationer som Västra Götalandsregionen. Syftet att utveckla ett professionellt system mellan företag i Skaraborg så produkter kan renoveras på ett effektivt sätt och användas igen istället för att slängas.

26 Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

Målet för fråga 26 är att det år 2020 ska finnas *etablerade system för att följa hur vi i Västra Götaland hanterar våra inköp i ett hållbarhets- och innovationsperspektiv*. Att få tillgång till produkter utan att äga dem ses som ett sätt att bidra till en hållbar konsumtion. Under året har affärsmodeller och rådgivning för **en kollaborativ ekonomi/delandeekonomi** utvecklats. Delandekonomi var också temat för Göteborgspriset för en hållbar utveckling 2016 som gick till Seouls borgmästare i Sydkorea. Västra Götalandsregionens miljönämnd arrangerade ett seminarium med Seouls vice borgmästare kring delandekonomi och entreprenörskap i samband med besöket för prisutdelningen.

Sedan hösten 2016 koordinerar Västra Götalandsregionen ett **nätverk med kommuner för giftfria förskolor/ barnmiljöer** i Västra Götaland och Halland. Idag är det mycket svårt att känna till vilka produkter inom upphandlade avtal som är bäst ur miljösynpunkt. Syftet är att öka kunskapen och underlätta medvetna val och påverka företagen att erbjuda fler produkter med god miljöprestanda.

Exempel på insatser och aktiviteter under 2016:

- **Giftfria förskolor och kemikaliesmarta rum** – Ett samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommuner för att öka kunskapen och påverka avtalsleverantörer att klargöra vilka produkter de kan erbjuda som inte innehåller hälso- och miljöskadliga ämnen.
- **Biobaserade riskavfallsbehållare i vården** – Västra Götalandsregionen har samarbetat med företag för att med hjälp av upphandling ta fram biobaserad plast för riskavfallsbehållare i vården.

EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

En ledande kulturregion med fokus på delaktighet

Området *En ledande kulturregion med fokus på delaktighet* består av två prioriterade frågor:

- Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland
- Främja ungdomskultur och utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts

Mål för område och prioriterade frågor	Utfall				
<i>Inriktningsmål: Ett kulturliv som bidrar till aktiva och engagerade invånare i hela Västra Götaland</i>	2012	2013	2014	2015	2016
Invånarna i alla delar av Västra Götaland ska öka sitt deltagande i samhällslivet i stort, inte minst i förenings- och kulturliv*	● 52%	● 52%	● 53%	● 53%	
En växande andel unga ska uppleva Västra Götaland som en attraktiv plats**	● 3,5	● 3,4	● 3,5	● 3,5	

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

*Andel av befolkningen som är medlem i någon av följande föreningstyper: idrottsförening, miljöorganisation, politiskt parti, kulturförening, lokal samhällsförening eller invandrarförening. Källa SOM Väst.

**Svar på frågan "Hur bra tycker du att det är att bo i Västra Götaland?". Genomsnitt för en 11-gradig skala som går från -5 till +5. Svar från åldersgruppen 16-29 år. Källa: SOM Väst.

Under 2016 går drygt 1 250 miljoner kronor till någon av de prioriterade frågorna. Till största del, drygt 1 196 miljoner kronor, avses insatser och verksamheter som Västra Götalandsregionens kulturnämnd finansierar, till exempel går dryga 721 miljoner kronor till scenkonst där bland annat GöteborgsOperan och Göteborgs symfoniker ingår. Utöver kulturnämndens satsningar har sammanlagt 23 projekt och verksamheter bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 54 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget har 116 projekt, verksamheter och uppdrag¹⁸ bedömts vara direkt kopplade till någon av de två prioriterade frågorna till en volym om cirka 3 013 miljoner kronor.

27 Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland

Målet om att invånarna ska öka sitt deltagande i förenings- och kulturliv kommer troligen inte att uppnås sett till resultat från mätningar av SOM-institutet angående medlemskap i föreningar eller kulturvanor. Det är dock viktigt att påpeka både medlemskap i föreningar och kulturvanor är högt i internationell jämförelse samt att det förändras långsamt över tid. En annan aspekt är att kulturens former för deltagande ändras så att en eventuell tillväxt kan ske det utanför det traditionella föreningslivet.

Utgångspunkten för beskrivning av nedanstående aktiviteter 2016 för att främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland, är två strategiska områden i Västra Götalandsregionens kulturstrategi, "En mötesplats i världen": gynna nyskapande och vidga deltagandet. Nyckelordet är samverkan.

Nyskapande kulturregion med vidgat deltagande i fokus

Västra Götalandsregionens kulturnämnd tog fram särskilda riktlinjer för att Nyttja tekniken (ett av kulturstrategins fem prioriterade områden). Digitaliseringen är en given del av kulturens förnyelse.

¹⁸ För år 2016 har inte insatserna inom ramen för Västra Götalandsregionens kulturnämnd kategoriserats in som enskilda insatser.

En utmaning är den demokratiska: ny teknik kan vidga deltagandet men också skapa isolerade digitala miljöer.

För att gynna nyskapande är såväl aktörer inom det fria kulturlivet som de större kulturinstitutionerna centrala. En stor del av Västra Götalandsregionens satsningar på kultur går till kulturverksamheter med nationell och internationell lyskraft. Film i Västs samproduktioner synliggör Västra Götaland på vita duken och vann åtta Guldbaggar och Biopublikens pris. Dessutom blev ännu en samproduktion, En man som heter Ove, dubbelt Oscarsnominerad.

Kulturinstitutionerna förnyar kontinuerligt arbetsmetoder för att vidga deltagandet i kulturlivet. Ett numera välkänt exempel, även nationellt, på hur bredd och spets kan förenas är Göteborgs Symfonikers engagemang i den musikpedagogiska metoden El Sistema. GöteborgsOperan och Röda Korset har etablerat en internationell kör med människor från 19 länder. Kultur i Väst arrangerade en internationell konferens om publikutveckling under 2016. En rapport om regionala styrkor och framtida möjligheter för musiken i Västra Götaland presenterades under året.

Ett konkret sätt att verka för den nya teknikens innehållsliga utveckling är konferensen Digikult som Västra Götalandsregionens kulturnämnd arrangerar årligen tillsammans med Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet. Ämnet är digitalisering och kulturarv; dels att samlingar och arkiv digitaliseras och blir en tillgång för fler invånare, dels att sektorn utvecklas digitalt med appar som stöder besöksnäringen exempelvis.

Också utanför de stora kulturinstitutionerna finns ett rikt kulturliv med bredd och spets och under 2016 beviljade Västra Götalandsregionen inom kulturområdet 108 utvecklingsprojekt, 15 frispelsprojekt, 26 stipendier och ett kulturpris till barnboksförfattaren och illustratören Jan Lööf.

Regionalisering av tre internationella festivaler

Göteborgs ställning som evenemangsstad är stark. Västra Götalandsregionen har tillsammans med tre kommunalförbund slutfört ett treårigt projekt där de internationella festivalerna Göteborg Film Festival, Konstbiennalen GIBCA samt Dans och Teaterfestivalen utvidgar sin verksamhet till hela Västra Götaland. Festivalerna har visat sig vara ett bra sätt att länka samman storstaden med resten av regionen via till exempel de digitaliserade biograferna. Dessutom förenar festivalformen i sig ofta ett gräsrotsperspektiv, med konstnärlig spets. Projektet utvärderas nu inför beslut av kulturnämnden om en fortsättning.

Kreativa Kraftfält engagerar kommuner

Forskningsprojektet Kreativa Kraftfält har genomförts i samarbete mellan Västra Götalandsregionen och två kommunalförbund som kompletterar den tidigare kartläggningen av Skaraborg. Det leds av ett forskarteam från Uppsala och Milano. Under 2016 har totalt 11 600 kulturaktiviteter och lokaler kartlagts i Fyrbodal och Göteborgsregionen (utom Göteborgs Stad) och resultaten visar att delregionerna inte fullt ut drar nytta av den kraft som finns i kulturverksamheterna.¹⁹ Under året har två slutkonferenser arrangerats i Uddevalla och Mölndal, med syfte att sprida och diskutera resultaten.

Civilsamhälle, folkbildning och kultur i samverkan

Civilsamhället är en viktig arena för ökad delaktighet i samhället och Västra Götalandsregionen har under året haft särskilda utlysningar av projekt för att välkomna flyktingar med kultur. Kultur i Väst

---

¹⁹ I Göteborgsregionen (utom Göteborgs Stad) har 6000 kulturaktiviteter och kulturlokaler kartlagts och 5600 i Fyrbodal. Tidigare studier i Halland dokumenterade 6800 kulturverksamheter och 5600 i Fyrbodal. Resultaten visar att kreativa kraftfält idag är starkast i Mölndal och Härryda, men även Partille, Lerum, Ale och Kungälv ligger centralt i kraftfältet. I Fyrbodal är kraftfälten samlade till Uddevalla, Trollhättan och Vänersborg.

stöder utvecklingen av lokala arrangörer inom föreningslivet i hela Västra Götaland. Västarvet samverkar kontinuerligt med civilsamhället, däribland inom projektet Industrimuseum Västra Götaland. Västarvet arrangerade under 2016 så kallade Arenadagar i Dals Ed och Svenljunga/Tranemo.

Västra Götalandsregionen stödjer 21 folkhögskolor och tio studieförbund i Västra Götaland, som skapar förutsättningar för kultur och bildning med bredd och djup. Antalet unika deltagare minskar något mellan 2012 och 2014, för att sedan öka igen 2015 till 207 455 personer. Här får invånare möjlighet att läsa allmänna kurser, men också att själva skapa, forma, spela, sjunga och dansa. Plattformen för samverkan mellan folkhögskolor och kulturinstitutioner har stärkts genom att folkhögskolor och kulturinstitutioner från Göteborgsområdet och Sjuhärad har deltagit. Samtliga av Västra Götalandsregionens kulturnämnds långsiktiga uppdragstagare har arbetat med samverkan, följande verksamheter mest aktivt: Göteborgs botaniska trädgård, Folkhögskolorna, Västarvet, Kultur i Väst, Göteborgs Symfoniker AB, Göteborgsoperan AB, Film i Väst AB och Regionteater Väst AB.

Nya satsningar 2016 inkluderar bland annat:

- Magasinet Kulturista presenterar 150 kulturbesöksmål i Västra Götaland.
- Musiken i Västra Götaland, en rapport om regionala styrkor och framtida möjligheter för musiken i Västra Götaland.
- Riktlinjer för strategiområde nyttja tekniken kommer att bidra till mer deltagarstyrd och nyskapande kultur.
- Regionalisering av tre internationella festivaler.
- Forskningsprojektet Kreativa Kraftfält har kartlagt totalt 11 600 kulturaktiviteter och lokaler i Fyrbodalen och Göteborgsregionen (förutom Göteborgs Stad).

28 Främja ungdomskultur och utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts

Västra Götaland ska vara en kraftfull kulturregion för barn och ungdomar och flera insatser har genomförts för att stärka målgruppen under året. Målet om att en växande andel unga upplever Västra Götaland som en attraktiv plats kommer dock troligen inte att uppnås sett till resultat från mätningar av SOM institutet. Det är dock viktigt att poängtera att det är många fler faktorer än kultur som påverkar ungdomars inställning till Västra Götaland.

Ökat fokus på barn och ungdomar vid kulturinstitutioner

Scenkonstinstitutioner och museer har haft ökat fokus på den prioriterade målgruppen barn och unga de senaste åren. Resultaten visar att antalet barn och unga som publik och besökare till kulturverksamheter med regionalt stöd är 824 100, en ökning med 16 procent jämfört med 2015. Ökningen beror på medvetna satsningar för den yngre målgruppen, men det finns osäkerhet i statistiken, eftersom flera kulturverksamheter gör en skattning av andelen barn- och ungdomsbesök.

Exempel på satsningar 2016 för barn och unga av VGR är:

- **Regionteater Väst** är Sveriges största turnerande scenkonstinstitution för ung publik och har under året slagit världsrekord i scenkonst genom flest antal medskapare till en föreställning. Regionteater Väst har utöver en omfattande turnéverksamhet i hela Västra Götaland fördjupat sitt samarbete med ett tiotal kommuner per år.
- **Göteborgs Symfoniker** är engagerade i El Sistema. 2016 var det för tredje gången dags för det internationella musiklägret Side by Side, där unga från hela världen spelar i orkester, sjunger i kör och deltar i konserter tillsammans med musiker ur Göteborgs Symfoniker.

- Inom avdelning Skapa vid **GöteborgsOperan** deltog 1 564 invånare i kreativt skapande varav 69 procent barn och unga.
- **Västarvet** ansvarar för sex besöksmål. Göteborgs naturhistoriska museum är en familjeklassiker och håller årligen drygt 1000 program för skolklasser, vilket är i särklass flest av samtliga muser i Västra Götaland. Utställningsturnén "Någonstans i Sverige" presenterar fotografier, berättelser och tankar kring hembygd ur ungdomars perspektiv.
- Det **regionala arrangörstödet** för barn och unga administreras av Kultur i Väst och under 2016 betalades totalt 10,6 miljoner kronor ut till kommunerna i samtliga delregioner och 183 869 barn och unga tog del av aktiviteter främst i skolan.
- **Kultur i Väst** arbetar med ungdomsensemblar som Vägus, World Wide Orchestra och Höstlovskören. Kultur i Väst arrangerar Frame, en filmfestival för kortfilmer av unga med 118 bidrag från 23 kommuner i Västra Götaland. Film Cloud utvecklar unga vuxnas filmskapande.

Kulturpengar för ungas fritid

- **KulturUngdom** är en ideell förening och har delegation från VGR att fördela "K-pengen", snabbslant för ungas egna projekt och arrangemang. 2016 fördelades 1,5 miljoner på 222 projekt i 34 kommuner och 42 474 ungdomar tog del av kulturaktiviteterna och arrangemangen. Beslutsgången är snabb och det handlar ofta om små summor, i genomsnitt 6 752 kronor, som i det lokala perspektivet kan ha stor betydelse.
- **Nätverket KEKS** har med stöd från VGR drivit projekt för att fritidsgårdarna tydligare ska stödja ungas egna projekt och entreprenörskapsidéer.
- Innovatum har med stöd från VGR drivit projektet **Kompetensutveckling**, som innebär att unga får feriejobb på mindre och ideellt drivna besöksmål inom kulturarvssektorn. Utvärdering av de olika pilotverksamheterna pågår.

Nationell undersökning av barn och ungas kulturvanor är påbörjad

Myndigheten för kulturanalys ansvarar för en nationell undersökning av barn och ungas kulturvanor där VGR beslutat om regionalt tilläggsurval av frågor. Detta är angeläget mot bakgrund av att SOM-undersökningarna ger en bild av kulturvanor enbart bland invånare 16-85 år. 2016 planerades undersökningen som genomförs 2017.

Nya satsningar av VGR 2016 inkluderar bland annat:

- Ökat fokus på barn och unga vid kulturinstitutioner, Antalet barn och unga som publik och besökare är 824 100, en ökning med 16 procent jämfört med 2015.
- 10,6 miljoner i arrangörsstöd möjliggör att barn och unga kan ta del av och själva utöva kultur främst i skolan.
- 222 nya projekt av och med unga har genomförts genom K- pengarna.
- Nationell undersökning av barn och ungas kulturvanor med tilläggsurval i Västra Götaland är påbörjad.

Ökat utbyte med omvärlden

Området *Ökat utbyte med omvärlden* består av fyra prioriterade frågor:

- Öka närvaron och påverkan nationellt och internationellt
- Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen
- Riva gränshinder och öka samverkan med Norge samt etablera region Oslo/Göteborg/Öresund
- Locka investeringar och nyetableringar till Västra Götaland

Mål för område och prioriterade frågor		Utfall				
Inriktningsmål: Västra Götaland ska bli mer uppskattat i och attraktivt för omvärlden		2012	2013	2014	2015	2016
Västra Götaland ska år 2020 vara Skandinavien mest besökta, uppskattade och inkomstbringande besöks- och evenemangsregion*	●	8,3 milj.**	8,6 milj.**	9,1 milj.**	9,7 milj.**	9,8 milj.**
En relation utan legala och mentala gränshinder med Norge	Följs upp i halvtidsutvärdering					
Beslut tagits om utbyggnad av en snabb järnvägsförbindelse Oslo – Göteborg – Öresund före år 2020	Följs upp i halvtidsutvärdering					
Strategiska investeringar inom främst FoU eller identifierade luckor i för regionen centrala värdekedjor ska attraheras att etablera sig i Västra Götaland	Följs upp i halvtidsutvärdering					

● = målet uppnås sannolikt inte   ● = målet kan komma att uppnås   ● = målet kommer sannolikt att uppnås

* Gästnätter, ** Stockholms län 13,5 milj. gästnätter år 2016

Inom detta område sker en del av arbetet utifrån närvaro och påverkan i olika sammanhang. Därutöver har under 2016 sammanlagt 31 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de prioriterade frågorna till en volym om cirka 90 miljoner kronor. Därtill kommer ytterligare insatser som bedömts vara indirekt kopplade till frågorna. Sammantaget för tre år har 96 projekt, verksamheter och uppdrag bedömts vara direkt kopplade till någon av de fyra prioriterade frågorna till en volym om cirka 489 miljoner kronor.

29 Öka närvaron och påverkan nationellt och internationellt

Under 2016 togs på nytt frågan om **en gemensam påverkansagenda** med kommunerna upp. Kommunalförbunden och Västra Götalandsregionen arbetade tillsammans positioner på tre nya områden som beredningen för hållbar utveckling (BHU) ställde sig bakom:

- Sammanhållningspolitiken
- Upprustning av regionala järnvägar
- Lokalisering av myndigheter till Västra Götaland

Den gemensamma agendan fick benämningen Agenda VG. Under året har ett intensivt påverkansarbete pågått i alla tre frågorna, både på kontoret i Göteborg och på kontoret i Bryssel.

Utöver de tre gemensamt framtagna positionerna önskade kommunerna ansluta sig till de tre frågor som fortfarande var aktuella på Västra Götalandsregionens egen påverkansagenda. Dessa är:

- Indelning av Sverige i större och färre regioner är positivt ur ett invånarperspektiv
- Dubbelspår mellan Öxnered och Halden
- Regionalt inflytande och ett betydande statligt ansvar för finansieringen av Götalandsbanan

Både när det gäller regionfrågan och frågan om Götalandsbanan har de politiska vindarna på nationell nivå vänt på ett sätt som inte är i linje med Västra Götalandsregionens positioner. Ett arbete med att revidera Västra Götalandsregionens påverkansagenda och på nytt försöka hitta formerna för en gemensam agenda har inletts.

Inom ramen för flertalet europeiska nätverk har kommuner medverkat för att öka sin närvaro på den europeiska och internationella arenan. **SERN**; Sweden Emilia Romagna nätverket som arbetat med erfarenhetsutbyte och projekt inom utbildning, social inkludering, kapacitetsbyggande, arbetsmarknadsfrågor, lokal utveckling samt miljö är ett exempel på det, liksom **EARLALL**, European Association of regional and local authorities for lifelong learning. I **AER**; Assembly of European

Regions, har Västra Götalandsregionen förmedlat kontakter och matchat partners för EU-finansierade projekt och erfarenhetsutbyten. Genom Västra Götalandsregionens politiska engagemang i AER har Västra Götaland synliggjorts gentemot ett stort antal regioner i Europa, även gentemot många som inte är medlemmar i EU. Västra Götalandsregionen har haft möjlighet att delge andra regioner om best practice bland annat inom mänskliga rättigheter.

Vidare har Västra Götalandsregionen arrangerat informationsmöten och konferenser i samarbete med kommunerna i syfte att stärka EU-arbetet och aktiviteten i EU-frågor och därmed synligheten på den internationella arenan. En höjdpunkt var när regionkommitténs miljö – och energiutskott höll ett utskottsmöte i Borås och över 150 delegater från alla EU:s medlemsländer sammanträdde under tre dagar.

Under året gick Västra Götalandsregionen in som ordförande i **Nordsjökommissionen** (NSC). Det har inneburit att sekretariatet för NSC flyttat till Västra Götalandsregionen och arbetar från Göteborg och Bryssel. NSC är en kommission under en av de största Brysselbaserade intresseorganisationerna, Conference of periphere and maritime regions (CPMR). NSC är ett forum för erfarenhetsutbyte och påverkan inom transporter, havsfrågor, energi/klimat och regionutveckling, och har i dag 32 medlemmar i åtta länder.

Under slutet av 2016 har Västra Götalandsregionens kontor i Bryssel fått ett större, mer långsiktigt utstationerat team med mer erfarenhet av EU-arbete samt ett mer fokuserat uppdrag. Såväl BHU som Regionstyrelsen har ställt sig bakom nya samarbetsformer mellan Västra Götalandsregionens Brysselkontor och kommunerna. Kontoret skall fokusera på omvärldsbevakning, påverkan, synliggörande och samarbeten i Bryssel. De främsta påverkansfrågorna man har arbetat med hittills är sammanhållningspolitiken och lokalisering av myndigheter (EU-organ) till Västra Götaland, hållbara transporter och Västra Götalandsregionens ordförandeskap i NSC.

30 Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen

Besöksnäringen i Västra Götaland har fortsatt att öka och för sjunde året i rad ökade antalet gästnätter för helåret. Dock var ökningen procentuellt lägre än för andra storstadsregioner och sommarturismen minskade med 150 000 gästnätter under 2016 efter en svag vädersonnmar. Under 2016 ökade antalet gästnätter totalt med 1,4 procent jämfört med 2015. Exporten, det vill säga utländska gästnätter i Västsverige, ökade med 2,9 procent och Västra Götaland ligger på en stabil andraplats för turism bland Sveriges regioner. Västra Götaland ökar stadigt antalet gästnätter²⁰ men det finns inget som tyder på att Västra Götaland skall komma ifatt Stockholm till 2020. Avståndet är långt och det senaste året hade Stockholms län en klart starkare utveckling.

Turistrådet Västsverige AB (TRV) är Västra Götalandsregionens helägda bolag för utveckling och marknadsföring av besöksnäringen. En omfattande utveckling av verksamheten har pågått under de senaste tre åren. Betoning ligger nu på samverkan med besöksnäringens samtliga aktörer och utvecklingen av en hållbar besöksnäring. Verksamheten är inriktad på följande huvudområden

- Marknadsstyrd produktutveckling
- Marknadsföring i utland och Sverige
- Strategisk affärsutveckling
- Analys och kompetensöverföring

---

²⁰ Tillväxtverkets hemsida, www.tillvaxtverket.se

För att ytterligare stärka den positiva utvecklingen inom besöksnäringen har flera större projekt inom den turistiska infrastrukturen och samarbeten i Västra Götaland fortsatt. Förutom förstärkningar av besöksmål som Göta kanal och Dalslands kanal har bland annat, återuppbyggnad av Södra Råda Gamla Kyrka, Nordiska akvarellmuseet, Forsviks Maritima Centrum, Gunnebo slott med flera erhållit stöd.

Västarvet driver sedan 2016 i samverkan med Turistrådet Västsverige och med stöd från Tillväxtverket projektet **Hållbar produktutveckling** som syftar till att stärka besöksnäringen i Västra Götaland. Detta ska ske genom att arbeta fram exportmogna produkter inom natur- och kulturturismen i form av vandrings- och cykelleder. Projektet omsätter 6 miljoner kronor och ska resultera i minst 20 produkter.

31 Riva gränshinder och öka samverkan med Norge samt etablera region Oslo/Göteborg/Öresund

Arbetet med denna region sker i mångt och mycket i de samarbetsorganisationer som finns etablerade: Göteborg-Oslo samarbetet, Den skandinaviska arenan och Svinesundskommittén.

Inom **Göteborg-Oslo samarbetet** har ett riktat påverkansarbete bedrivits i den ena av de två arbetsgrupperna, Transportgruppen där Västra Götalandsregionen är ordförande på tjänstemannanivå, för att förmå staten att inkludera sträckan Göteborg-Oslo i nationell infrastrukturplan. Flera möten med beslutsfattare har hållits och ambassadörer har engagerats. I den andra gruppen, Näringslivsgruppen, har arbetet främst handlat om OECD territorial review för området Köpenhamn till Oslo. Studien har satts igång under året och kommer att identifiera styrkor och svagheter i området utifrån ett regionalt utvecklingsperspektiv.

Arbetet i den **Skandinaviska arenan** (DSA) har stannat av efter att de danska parterna inte längre ville medverka i OECD-studien som det var beslutat. Under 2016 gick Region Skåne in som ordförande och påbörjade ett arbete för att presentera ett förslag till fortsatt aktivitet för DSA:s politiska styrgrupp. Ett beslut om DSA:s framtid väntas under 2017.

Inom ramen för gränssamarbetet **Svinesundskommittén** mellan Östfold, Västra Götalandsregionen och länets kommuner har fokus varit grön tillväxt med inriktning mot skogsindustri, besöksnäring, gränshinder för näringsliv och blå tillväxt (strategi för hållbar tillväxt inom maritim sektor).

32 Locka investeringar och nyetableringar till Västra Götaland

Fyrbodals har vidareutvecklat sin etableringsservice för att marknadsföra, locka och underlätta för företag att etablera sig i Fyrbodals. Under namnet **Position Väst** inkluderar det hela Fyrbodals kommunalförbund plus tre närliggande kommuner i Skaraborg.

Business Region Göteborg (BRG) har under lång tid arbetat med att få fler företag att etablera sig i Göteborgsregionen. BRG arbetar med att marknadsföra, locka och underlätta för företag att etableras sig i Göteborgsregionen men även att lösa markfrågor som rör nyetableringar och hur utländska direktinvesteringarna ska öka.

För att underlätta för fler etableringar och investeringar i Västra Götaland behövs tillgången till investeringsvilligt kapital öka. Västra Götalandsregionen medverkar till att skapa strukturer som kan stimulera investerare att investera i Västra Götaland. 2016 genomfördes för tredje gången riskkapitalkonferensen **Connect2Capital** för att synliggöra riskkapitalet för små och medelstora företag och vilka möjligheter som finns i Västra Götaland men även för att visa upp västsvenska företag för nationella och internationella investerare.

Under året har projektet **Global Talent Gothenburg/West Sweden** initierats, ett projekt som syftar till att attrahera internationella nyckelkompetenser till Västra Götalands näringsliv och andra verksamheter samt att genom olika aktiviteter främja att dessa "talanger" stannar kvar i Västra Götaland. Projektet har även lyfts som exempel under fråga 5.

Bilaga 1: Överblick - 32 prioriterade frågor inom ramen för teman och områden

1 EN LEDANDE KUNSKAPSREGION

Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande

1. Stimulera ökat entreprenörskap
2. Skapa förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag
3. Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag

Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden

4. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden
5. Stärka våra forsknings- och innovationsmiljöers internationella konkurrenskraft
6. Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik
7. Stimulera nationella och internationella allianser och samarbeten inom forskning och innovation
8. Stärka science parks och andra samverkansmiljöer för forskning och innovation

2 EN REGION FÖR ALLA

Bryta utanförskap och stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv

9. Skapa goda möjligheter för unga praktik, ferieplatser, mentorer
10. Öka samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetslivet
11. Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom
12. Lösa större städers utmaningar kring utanförskap och segregation

Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft

13. arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar
14. Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering
15. Stärka möjligheterna till kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer
16. Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov

Tillgång till kommunikation för arbete, utbildning och livskvalitet

17. Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling
18. Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet
19. Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla och som främjar hållbarhet
20. Utveckla en regional framtidsbild som stödjer hållbar utveckling i Västra Götaland

3 EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR

Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan

21. Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar
22. Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland
23. Göra Västra Götaland ett föredöme och en testarena för hållbar landsbygdsutveckling och samspelet mellan stad och land
24. Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling

Ansvarsfull och hållbar konsumtion

25. Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar
26. Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling

4 EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR

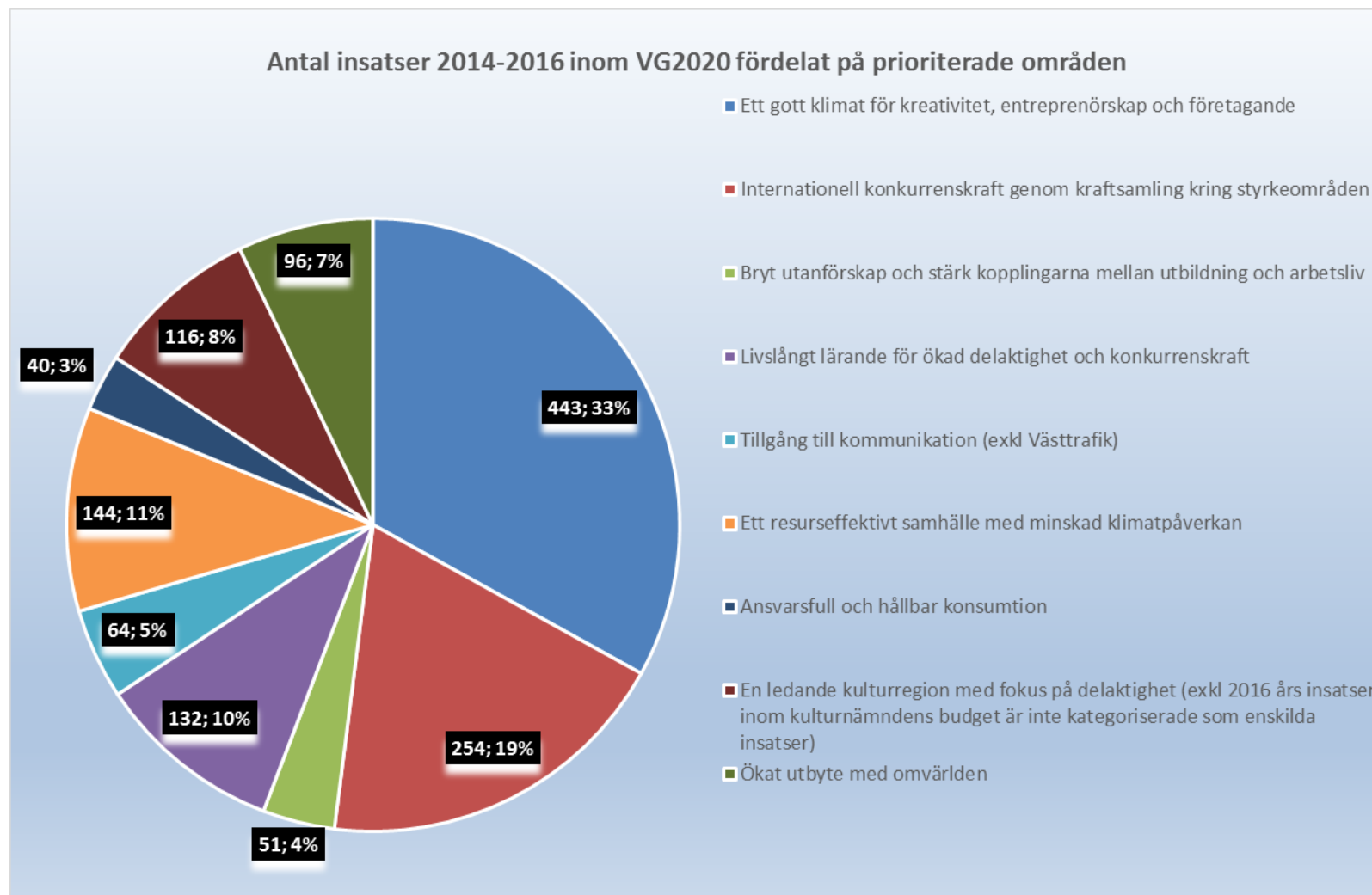
En ledande kulturregion med fokus delaktighet

27. Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland
28. Främja ungdomskultur och utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts

Ökat utbyte med omvärlden

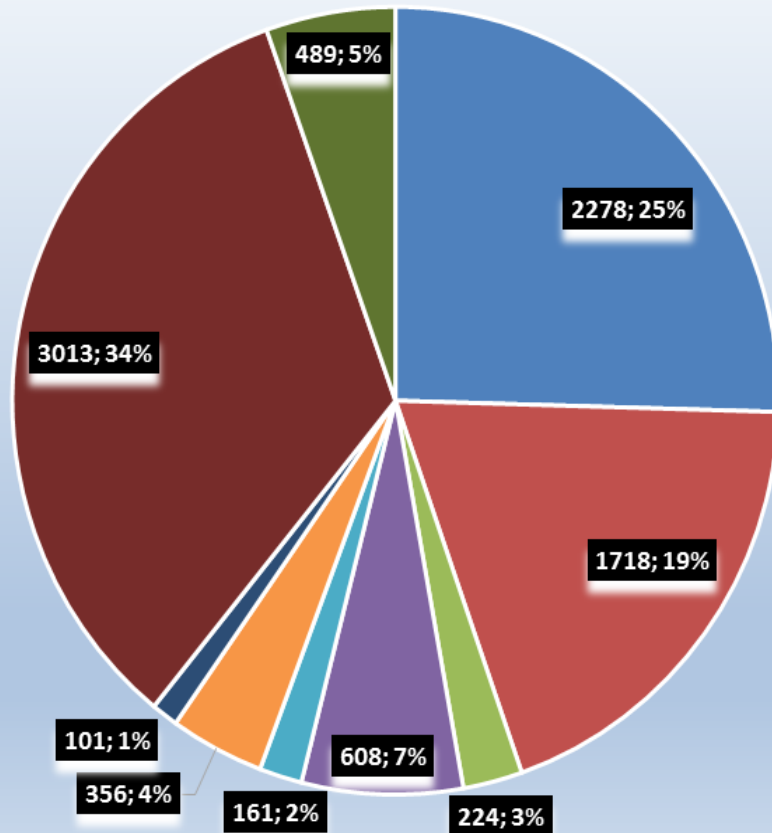
29. Öka närvaro och påverkan nationellt och internationellt
30. Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen
31. Riva gränshinder och öka samverka med Norge samt etablera region Oslo/Göteborg/Öresund
32. Locka investeringar och nyetableringar till Västra Götaland

Bilaga 2: Antal insatser beslutade 2014-2016 och dess totala omslutning i medel (mnkr) fördelat på prioriterade områden

Medel till insatser 2014-2016 inom VG2020 fördelat på prioriterade områden

- Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande
- Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling kring styrkeområden
- Bryt utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv
- Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft
- Tillgång till kommunikation (exkl Västtrafik)
- Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan
- Ansvarsfull och hållbar konsumtion
- En ledande kulturregion med fokus på delaktighet
- Ökat utbyte med omvärlden

Bilaga 3: Insatsers belopp (projekt, verksamheter och uppdrag) per prioriterad fråga (avrundat jämnt tiotusen tkr) som medfinansieras av VGR eller kommunalförbund/kommuner och beslutades under 2016.

	Antal insatser med direkt koppling	Varav beslutande av	VGR	Univ/HS	Forskningsinst	Övriga Statliga	Kommuner/kommunalförbund	EU	Övrigt offentligt	Privat finansiering	Total förväntad kostnad (kr)	Övrigt, bl.a. antal insatser med indirekt koppling
EN LEDANDE KUNSKAPSREGION												
Ett gott klimat för kreativitet, entreprenörskap och företagande												
1. Stimulera ökat entreprenörskap	64	46 regionutveckling, 6 Fyrbodals, 6 Sjuhärads 3 Göteborg, 3 Skaraborg	45 171	1 778	240	13 079	52 618	3 608	11 938	140 197	268 629	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 13
2. Skapa förutsättningar för att förverkliga idéer och starta företag	38 samt ytterligare insatser kopplade till Västra Götalandsregionens kulturmånds budget kring kulturella och kreativa näringar	27 regionutveckling, 5 Fyrbodals, 3 Skaraborg, 2 EU/ERUF, 1 EU/ÖKS	55 153	34 564	0	17 837	27 387	22 930	11 538	37 366	206 775	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 18
3. Främja utvecklingen av konkurrenskraftiga små och medelstora företag	46	25 regionutveckling, 9 Fyrbodals, 5 Sjuhärads, 4 EU/ERUF, 2 Skaraborg	59 969	2 319	220	32 616	16 868	15 237	8 787	28 485	163 926	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 18
Summering fråga 1-3	>148		160 293	38 661	460	63 532	96 873	41 775	32 263	206 048	639 330	
Internationell konkurrenskraft genom kraftsamling på styrkeområden												
4. Attrahera fler studenter och forskare och öka utbytet med omvärlden	9	5 miljö, 3 regionutveckling, 1 EU/ÖKS	15 183	802	0	0	0	3 968	11 000	1 119	32 072	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 2
5. Stärka våra forsknings- och innovationsmiljöers internationella konkurrenskraft	25	21 regionutveckling, 3 Göteborg, 1 EU/ERUF	55 938	16 662	2 926	72 942	17 210	102 819	4 129	13 193	285 819	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 15
6. Utveckla test- och demonstrationsarenor där nya idéer omsätts till praktik	13	9 regionutveckling, 2 Fyrbodals, 2 Skaraborg	12 000	2 691	0	290	15 943	8 859	2 480	4 109	46 372	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 19
7. Stimulera nationella och internationella samarbeten inom forskning och innovation	15	15 regionutveckling	12 504	3 611	446	1 236	302	6 650	1 876	10	26 635	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 11
8. Stärka science parks och andra samverkansmiljöer för forskning och innovation	14	13 regionutveckling, 1 Skaraborg	69 386	15 825	0	14 900	27 334	13 100	2 500	55 387	198 432	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 13
Summering fråga 4-8	76		165 011	39 591	3 372	89 368	60 789	135 396	21 985	73 818	589 330	

	Antal insatser med direkt koppling	Varav beslutande av	VGR	Univ/HS	Forskningsinst	Övriga Statliga	Kommuner/kommunalförbund	EU	Övrigt offentligt	Privat finansiering	Total förväntad kostnad (kr)	Övrigt, bl.a. antal insatser med indirekt koppling
EN REGION FÖR ALLA												
Bryta utanförskap och stärk kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv												
9-12 Övergripande insatser Inom området finns även övergripande insatser som till exempel inom folkbildning och eftergymnasiala satsningar.												
9. Skapa goda möjligheter för unga till praktik, ferieplatser och mentorer	5	4 regionutveckling, 1 mänskliga rättigheter	5 390	44	0	0	5 440	0	164	173	11 211	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 7
10. Öka samverkan mellan eftergymnasial utbildning och arbetsliv	1	1 regionutveckling	50	0	0	0	0	0	155	0	205	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 1
11. Främja ett arbetsliv som aktivt engagerar sig för barn och ungdom	1	1 regionutveckling	550	0	0	0	0	0	0	68	618	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 5
12. Lösa större städers utmaningar kring utanförskap och segregation	9	4 regionutveckling, 1 EU/ERUF, 2 EU/ESF, 1 folkhälsa, 1 Göteborg	3 699	0	0	9 936	5 132	45 768	56 555	1 354	122 444	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 2
Summering fråga 9-12	16		9 689	44	0	9 936	10 572	45 768	56 874	1 595	134 478	
Livslångt lärande för ökad delaktighet och konkurrenskraft												
13. Arbeta för att fler fortsätter studera efter gymnasiet och avhoppet från skolan minskar	20	9 regionutveckling, 6 folkhälsa, 3 EU/ESF, 1 Göteborg, 1 Skaraborg	65 430	347	0	16 694	9 444	40 893	19 647	7 911	160 366	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 13
14. Förkorta och förenkla vägen till arbetsmarknaden genom vägledning och validering	13	6 regionutveckling, 3 EU/ESF, 3 Skaraborg, 1 folkhälsa	10 114	0	0	561	17 911	21 957	35 016	8 929	94 488	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 3
15. Stärka möjligheterna till kompetensförsörjning och livslångt lärande i företag och organisationer	9	5 EU/ESF, 2 regionutveckling, 2 Fyrbodal	2 497	49	0	0	653	53 152	11 702	706	68 759	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 12
16. Utveckla samordning inom utbildningssystemet för att möta framtidens kompetensbehov	10	4 regionutveckling, 2 Skaraborg, 2 Borås, 1 Fyrbodal, 1 EU/ESF	5 518	0	0	1 519	846	8 917	6 835	13 942	37 577	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 3
Summering fråga 13-16	52		83 559	396	0	18 774	28 854	124 919	73 200	31 488	361 190	
Tillgång till kommunikation												
17. Investera i transportinfrastruktur som driver regional och nationell utveckling	7	6 regionutveckling, 1 Fyrbodal	46 220	0	0	500	0	0	1 130	1 000	48 850	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
18. Bygga ut en kollektivtrafik som är ett föredöme när det gäller kvalitet och hållbarhet	5	3 kollektivtrafik, 2 regionutveckling	30 834	0	0	0	0	0	0	0	30 834	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
19. Bidra till en IT-infrastruktur med hög kvalitet för alla	13	13 regionutveckling	16 278	0	0	0	15 878	0	0	0	32 156	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
20. Utveckla en regional framtidsbild för Västra Götalands fysiska struktur - till exempel byggnation, trafikplanering och kollektivtrafik	4	2 Skaraborg, 1 regionutveckling, 1 Sjuhärad	1 341	0	0	0	946	0	0	0	2 287	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
Summering fråga 17-20	29		94 673	0	0	500	16 824	0	1 130	1 000	114 127	

	Antal insatser med direkt koppling	Varav beslutande av	VGR	Univ/HS	Forskningsinst	Övriga Statliga	Kommuner/kommunalförbund	EU	Övrigt offentligt	Privat finansiering	Total förväntad kostnad (kr)	Övrigt, bl.a. antal insatser med indirekt koppling
EN REGION DÄR VI TAR GLOBALT ANSVAR												
Ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan												
21. Göra offentlig sektor i Västra Götaland ledande på utveckling av hållbara lösningar	7	5 miljö, 1 regionutveckling, 1 EU/ÖKS	7 172	0	100	1 617	3 000	1 857	125	2 063	15 934	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 3
22. Genomföra fler breda överenskommelser för hållbar utveckling i Västra Götaland	4	3 miljö, 1 regionutveckling	5 970	0	0	6 024	4 011	0	150	0	16 155	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
23. Göra Västra Götaland till ett föredöme och en testarena för hållbar landsbygdsutveckling och samspelet mellan stad och land	15	6 miljö, 4 Skaraborg, 3 regionutveckling, 1 Göteborg, 1 Sjuhärad	5 607	508	0	2 530	1 750	3 184	3 227	1 490	18 296	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 6
24. Utveckla miljölösningar med ambition att påverka globalt via affärsdriven miljöutveckling	19	6 miljö, 4 regionutveckling, 3 Sjuhärad, 3 Göteborg, 3 Fyrbodalen	12 005	357	171	800	2 518	408	1 123	7 108	24 490	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 11
Summering fråga 21-24	45		30 754	865	271	10 971	11 279	5 449	4 625	10 661	74 875	
Ansvarsfull och hållbar konsumtion												
25. Driva frågan om resurseffektiv konsumtion och kommunicera hållbara värderingar	19	18 miljö, 1 Göteborg	6 313	0	500	0	726	0	1 483	3 887	12 909	Inga insatser har bedömts ha indirekt koppling
26. Samverka kring inköp som driver hållbar utveckling, innovation och lokal utveckling	1	1 miljö	3 900	0	0	500	0	270	0	150	4 820	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 1
Summering fråga 25-26	20		10 213	0	500	500	726	270	1 483	4 037	17 729	

	Antal insatser med direkt koppling	Varav beslutande av	VGR	Univ/HS	Forskningsinst	Övriga Statliga	Kommuner/kommunalförbund	EU	Övrigt offentligt	Privat finansiering	Total förväntad kostnad (kr)	Övrigt, bl.a. antal insatser med indirekt koppling
EN REGION SOM SYNS OCH ENGAGERAR												
En ledande kulturregion med fokus på delaktighet												
27. Främja en aktiv och nyskapande kulturregion för alla i Västra Götaland	20 samt ytterligare insatser kopplade till Västra Götalandsregionens kulturnämnd budget	Insatser kopplade till kulturnämndens budget, 8 Fyrbodals, 2 Skaraborg, 4 regionutveckling, 1 Göteborg, 5 Sjuhärad	1 154 135	860	0	641	4 245	0	691	6 694	1 167 266	Insatserna kopplade till Västra Götalandsregionens kulturnämnd uppgår till 1 117 810 tkr. Utöver angivna insatser inkl kulturnämndens bedöms ytterligare 3 insatser samt vissa av kulturs insatser ha en indirekt koppling.
28. Främja ungdomskultur och utveckla Västra Götaland som en plats där unga möts	3 samt ytterligare insatser kopplade till Västra Götalandsregionens kulturnämnds budget	Insatser kopplade till kulturnämndens budget, 2 Skaraborg, 1 Fyrbodals	80 868	0	0	0	571	0	100	772	82 311	Insatserna kopplade till Västra Götalandsregionens kulturnämnd uppgår till 78 196 tkr. Utöver angivna insatser inkl kulturnämndens bedöms ytterligare 3 insatser samt vissa av kulturs insatser ha en indirekt koppling.
Summering fråga 27-28	Insatser kopplat till kulturnämndens budget samt ytterligare 23 insatser		1 235 003	860	0	641	4 816	0	791	7 466	1 249 577	
Ökat utbyte med omvärlden												
29. Öka närvaron och påverkan nationellt och internationellt	9	6 regionutveckling, 3 miljö	5 985	0	0	0	0	0	1 970	0	7 955	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 2
30. Satsa på internationell mötesindustri, evenemang och på att stärka besöksnäringen	17	7 regionutveckling, 6 Skaraborg, 4 Sjuhärad	63 622	0	0	100	4 816	0	616	981	70 135	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 4. Vidare är det insatser som Västra Götalandsregionens kulturnämnd finansierar som indirekt berörd detta område.
31. Riva gränshinder och öka samverkan med Norge samt etablera region Oslo/Göteborg/Öresund	2	2 regionutveckling	674	0	0	0	0	1 050	0	826	2 550	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 1
32. Locka investeringar och nyetableringar till Västra Götaland	3	2 Göteborg, 1 Fyrbodals	2 927	0	0	0	5 855	0	0	600	9 382	Övriga insatser med indirekt koppling bedöms vara 5
Summering fråga 29-32	31		73 208	0	0	100	10 671	1 050	2 586	2 407	90 022	